Масса а мехкашкара пролетареш, цхьанагІкхета!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьара Совета Министрий Совета орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

1923 шера дена арадувл

№ 78 (4715). ШИНАРДИ, 1 июль, 1969 шу. Мах 2 кап.

МЕХКДАЬТТА КІЕЖ

Бехкха къахьегама толам боьккхий саглаш. 30 июне, Карабулакски бурувдаттача контора бурувдетта мастер В. Н. Терлецкий керте лаьттача бурувдеттарий бригада. Карабулак-Ачалуки мейда тІарча № 148 йолча цо бурувзеначо сиваленица нІапарча мелашкара боккха мехкдаьтта кІеж текай. БаркІ миллиметр хулача штуцере гІолла дийнахьа буси цо ау мехкдаьтта 80 тонн сергІе да. Укх шера Карабулакско эгтара хьалха тека мехкдаьтта кІеж я из.

Сивалинана бурув техача а из техача а хьинаре къахьийгад бурувдеттараша И. Шепилова, Ф. С. Степанова, К. Фомиченко, П. Карпова. Шоай къахьегама толам цар хетаду В. И. Ленин[illegible].

А. БАКАЛЮК,
тха штате воаца корр.

МЕХАНИЗАТОР, АХКА ХЬЕЖАРГДАЦ

СИХАГІА ЧУЭЦА ЯЛАТ, КИЙЧДЕ ДОАКЪАР

Дика дІалоладаьх горох чуьцара балхаш Шалье района «Джалка» совхозе кхаш делерашта. 142 гектара тІа дІайийна горох чуьцаш яко жаткаш горох чуьцара кийчъяь ахьа комбайни а. ХІара механизаторий дейна шоай хІоржаш: дикка тІеккхоачаш а ер хьахьегаро хьагойт горох, денаа денига хьемлна, 5—6 дийнахьа чуйийна ергйолга.

СУРТА ТІА: отделене управляющи Ханаев Руслайн бригадир Хаййдоа Жоьлен звеньевой волча Агатиев Саламуца горох сихагІа чуйийна яхьхара дагІабувлаш ба.

Н. Пляева сурт.

Фермашта — шортта доакъар!

ХІАРА КИЛОГРАММА ХЬУРМАТ ДУ

Халача хьалашка къахьегаш ба укх шера вай колхозаштей совхозаштей доакъар Іалашлераш. Республике эгтара хьалха ахь дІайолаяьча Шелковской района «Путь к коммунизму» яхача юртбоахама артела колхозхоша хІара ферме шортта доакъар хилийтара къовсам боаржабе аьнна хаь кхайкарол хьал а лаьца вай дукххача боахамашка доакъар Іалашдара балхаш сахдаьл. Цхьабакъда республика цхьайолча районашка хІана а йоагІа тарко еш бац цу гІулакха.

Грозненски районе ерий тІаьннен хІайнйнен хиннна баьцаш 4570 гектара тІара хьекхай, цхьабагъла фермашка хьаьхкьча йол 587 тонн мара иц. Цу тайпара беча балхо кхорам тІатуне, хІана аьлча цу районе боахамий 27600 тонн йол Іалашъе еза укх шера.

Ерригача торонех биза пайда эцаш дукхагІа Іалашде деза доакъар, ялат чуэцача хана къаьстта чІоагІа терлаш тІабахийта беза чадоа ца деш хьагуддара.

Ла бии йолаш дац вай дукхача боахамашка буц хьакхаран из хьегутъаь аргІаш арал юкъе йоккха нюъ йолийташ хилар. Цу гІулакхо чІоагІа эшайлийт аьла дикал, вежта аьча мох йоала каротин кІезиглу.

Шайийга а, хІаьта кишта эрий тІаьнна а буц кхоачамбоалаш йоацаше а тІегІаш, эра, каналаша, наькъашта, хиш лекъача тІаьннна баьцаш хьакха а хьекха доакъара Іалашъеш бац. Массанахьа міанитІехьдаьккхадац вентиляторашца фо деттаи хьекха баьцаш йоккьаедга. Цхьайолча моттигашка йол хьоакхача машинех пайда эца йиш йоацаше мангалхой оарцагІбаьхабац цу гІулакха.

ХІана а тІехь дерригача боахамашка деш лаи кагаш хьегулъелга. Грозненски, Сунженски, Наьсарен районашка шоашка йоллашеха кагаш хьегулъю приспособленеш оттаьнац комбайнашта.

Республика боахамашка пайда эцаш баьнах хьоар доаккхача дукха оасарде йолча агрегатех. Из шьхера доакъар оаака укх ханарчул кІезигагІа Іалашдаьд укх шера, из дукхагІа эшаш дале а.

Лоаццача хана кхоачамбоалараш дІа а даьла сихха дика доакъар Іалашдара болх віаштІехьбаккхар — хІара боахама къахьегамхочун декхар.

23 июнь тІаккхоачаш республике доакъара план кхоачашъяраІ йола сводка
(проценташца)

	Пол Іалашъяр	Ялта хьоар дакхар
Ачхой-Мартана	15	32
Ведана	—	—
Грозненски	2	14
Гудермесски	12	30
МалгІабика	8	—
Налтеречни	9	—
Наьсарен	4	—
Наурски	21	9
Ножай-Юрта	—	—
Советски	—	—
Сунженски	2	30
Урус-Мартана	27	—
Шалья	24	8
Шелковской	18	39
Республике тІолла	11	18

ПРОДУКТИВНОСТЬ ЛАКХЛУ

Деттача доахлена чІоагІа аьттув болаш я тха ахбан лагерь. Гобаьккха хьу я, фо шена да. ХІаьта баст-баста догІаш делхарах доахана да шортта буц а. Цу гІулакхаша чІоагІа аьттув хулийт тха хьайбай продуктивность лакхъеш.

Низкъало да тха хьайбаш лелардераша укх шера тІанийна декхараш. Цар дош деннах вланах йохна езар 155 тонн йолча Даьхенна 170 тонн шура яла. Хагадоккхарах денна дац из дош. Хьайбаш лелалераша а, оаха — кулгалхоша а теххар ферма тереш. ТІаккха тІанийпар декхараш.

ХІана шоаш денна дош кхоачашдеш ба тха хьайбаш лелалераш. Хьайбай продуктивность Іана замалахь дукха лех ца яаро чІоагІа аьттув хилийтаб тха дика толамаш лакха.

Тха ферме 202 етт, хІаьта царех бетташ 152 мара бац. Дале а, паччахьалкхенга шура йоккхара ах шера план дикка тІехкхоачашъяй оаха. Иштта тІехкхоачашдаьд тІанийна декхараш а. Шерра социалистически аль кьорждай тха хьайбаш лелалераша юкъе. Дукха лоаркаш ба шоай декхараш тІехкхоачашдаь.

Хьалхе а белгальяьй оаха доаркай, скотникий къахьегамхоша безам совбаккхара йола мероприятеш. ХІара лелала чакхдаьлча итогаш ю лоаркаша баьча балха. Социалистически ахье хьалхара моттиг лаьцаршта кхара-кхара тела цІе байракхаш хьежаш, сийлен Доска тІа йоах. Цу тайпара белгалбу оаха хьайбаш дика кІоаба скотникаш а. Цар хьинаре къахьегамах тово хул тха хІара Іаттагара дийнахьа буси йоаккха шура цхьъ, ялх килограммагара дІакхоачае. ХІаьта фермерча доахангара хІара денна оаха йоаккха шура цхьацадолча дийнахьа баркІ — ийс бІаь килограммага кхоач тІехххьарча хана. Іай а бІаьсти а оаха йоаккхаш хиннача 30 процент дукхагІа а из. Цу цифра хьахІоькх тха хьайбай продуктивность тІехххьарча хана мел лакхарча темпашца дегІайоагІа.

З. ЮГИНОВ,
Гудермесски района «Дружба» колхоза шурий-товарни ферма бригадир.

МАРКСИЗМА-ЛЕНИНИЗМА БАЙРАКХА КІАЛ

26 июне КПСС Центральни Комитета Пленум хилар. Пленумо ла а дийгІа, йийхар «Коммунистически белхалойн партей дуьнен халкъашта юкъера Совещане итогий хьакъехь» КПСС ЦК Генеральни секретарь нов. Л. И. Брежнева ь доклад.

КПСС ЦК Пленумо берриге а ша барра а къобалбиь дуьнен коммунистически болам чІогІагІа кхетабара тІаберзабаь КПСС ЦК Политбюро политически никъ практически гІуллакхаш. 1969 шера 5 июне дена 17 июне кхаччалца Москох хиллача коммунистически белхалойн партей дуьнен халкъашта юкъерча Совещане КПСС делегаце баь болх.

Вай партен халкъо массане цкъачарра къобалдина дуь хьа а кхайкадеш. Пленумо белгалдаьккхар, коммунистически белхалойн партей дуьнен халкъашта юкъера Совещани коммунистически, белхалой, берригача кортамукъален болама боккха толам а хиннна дІахотта хилар. Дуьнен дерригача демократически, прогрессивни низашта эгтара шерагІча тайпара цхьоагІо а боллам чакхдоахача гІуллакхий ларда тІа империализмана дуьхьалара къовсам дІахо боаржабара ІалашмагІе йоккха влияни еръя Совещане. Цо белгальдаьккхар дуьнен халкъашта юкъера коммунистически болам марксизма-ленинизма пролетарски интернационализма принципаш тІа чІогІагІа кхетаберга болача наькъа тІара лоархІаме этап.

Коммунистически белхалойн 75 парте дакъа лаьцача Совещане цІаьхха а хьахьекхар, империализмана дуьхьала, машар, демократи, къаьмий лоІам, социализм бахьан долаш дукххача адамаша лоаттабеча къовсама хьалха хиттарац коммунистам хилар. Цар хІеттабу адамаш кхоане шийна юкъаенна болча боккха хІелашта хьалхара шоай боккха бехктохкам.

Совещани кийчъяра цуй делами белгалбаьхар проблемаш паргІатта демократически наькъаца ювларца, документаш цхьана оттаярца, из шерра дІабовзийтарца, боккъонцхьа новкъостанхьа цхьатаррарча бокъонех цхьана къахьегарца.

Совещане тІайицах документаш: «ХІанзарча этапе империализмана дуьхьала лоаттабеча къовсама декхараш а коммунистически белхалойн партеша, дерригача антиимпериалистически низаша цхьана чакхдоахача гІуллакхий цхьоагІо а», «В. И. Ленин вь 100 шу дизара хьакъехьара» Кхайкарал, «Вьетнама лоІам, паргІато, машар!» яха тІаьхьоом, машар ларабара Кхайкарал, кхыдараш. ХІара коммунистически парте хьалхашка, цо дехьІауяна хІанзарча этапе дуьнен коммунистически болама лерхІарашен хІалехарашен ла яхара да уж.

Совещане итогаш, цуй документаш ІалашмагІе болаза дуьнен халкъашта юкъера лоархІам болаш да, цу духьа хІана дерригача дуьнен халкъий уйла цхьана тІийийра тІехилар — законагІа кхетта хила доагІар а да. Вай хьахьекхаьерг — дуьнен халкъашта юкъерча коммунистически болама, дерригача революционни, прогрессивни низашта Совещане документаш тІара корадоагІа империалистически реакцен агресси низашта дуьхьала дерригача дуьнен тІара коммунисташ, империализмана дуьхьаларча фронта беррига къовсамхой дІахо кхотабар духьа лоаттабеча къовсама авангарча, актуальни декхараш [illegible].

Советски Союза Коммунистически парте хьинаре дакъа лаьцад коммунистически белхалойн партей дуьнен халкъашта юкъера Совещани кийчъечен чакхйоаккхачен. Вай парте позици хьо а хьеххаш КПСС делегацена керте лаьттача нов. Л. И. Брежнева даьча къамаьлаца шерра марксистско-ленински анализ яь хІанзарча дуьнен халкъашта юкъерча гІуллакхий, укх тІехьарча шера дуьне дегІалахаре хийнача хьалий. Цу тІа а хІанзарча империализма цуй политикаш, империализмана дуьхьаларча низий гІуллакхийн къовсамен берттерча проблемий [illegible] лоархІамегІарча белгалдоаьхта дуьн йола характеристика. Къаьстта уйла тІаьхьийтай дуьнен социализма система дегІаккхувлара, цуй цхьоагІо чІогІъяра дешашта, ирра а принципиально а оттаьд аьттехьарчен «аьрдехьарчен» оппортунизмана дуьхьаларча, марксистско-ленински теории политикен. МоллагІча тайпара теллаьд а теххаьра дуьхьала дуьхьаларча къовсама дешаш. Цига дийцар вай шеха коммунизм хьалъяра делахах, дІахарча хана вай парте уйттаеча планех, хьахьекхат марксизма-ленинизма, пролетарски интернационализма лаьна тІара коммунистически болама цхьоагІо бахьан долаш лоаттабеча къовсама наьъех цуьпа хетар.

ДерригІа коммунистически болам цхьоагІо чІогІъяра тІехьа лаьт КПСС, цуьга бола никъ цхьанц чакхдоахача империализмана дуьхьаларча гІуллакхашка гІолла уллаш хилар а лоархІаш. Марксизмана - ленинизмана тешаме хилар а юкъа дерхІараш бахьан долаш цхьана къовсам доагтабар а — уж да вай болам чІогІбеш дола хІамаш, уж да цуй цхьоагІон эгара лаьттагІа бола боарам Іа лашбеш дола хІамаш. Из ба вай ханарча декхарий декхар кхоачашдара — дерригдуьнен антиимпериалистически фронт хьалра никъ.

Шоай интернациональни декхара тешаме я КПСС, советски халкъ. Ах бІаь шу геттІча хана дерригача дестамашкахьа — политически а, экономически а, идеологически а, тІема а — империализмана дуьхьала лаьтташ хьайоагІа Советски Союз. Ленински парте кулгалон вай халкъа сийлахь йоккхий революционни эрга лолаш а лаь, хІаьта хІанз КПСС XXIII-ча съезде оттаяь коммунизм хьалъяра программа кхоачашеш а доал.

КПСС-ен кхыча марксистско-ленински партешен дерхІ, империализмана дуьхьала лоаттабу къовсам буксоцача кхоачаш вай дерхІараш бахьан долаш, белхалой классо къахьегамхой дерригача кхыча отрядашца цхьоагІо а лелаеш политически Іадйа хьадакххар дуьхьа, социализм бахьан долаш лоаттабеча къовсамах дІахала йиш ца хилар. Толамга вугаргвола дІоагІа гу дарьа дерригача дуьнен коммунистий кхетабарах, дерригача антиимпериалистически низий цхьоагІо чІогІъярах.

Вай бІаьшерен тІехьарча кхоалагІча дакъа чу денвал адамаш прогрессан реакцеен, социализмана а империализмана а юкъера исторически къовсам ирбенача хьалашка. ДІахо наступлени еш ба дуьнен революционни болам. Къаьст къаьстача цуй отрядашта хьалхашка уттаи хаІонаки аьттув беацараш доладеха а. КІоаргдуш хатт ерригача капитализма юкъара кризис, ирлуаш хатт из йоардаш йола міашлухьалеваш. Дуьнен кхоалагІча дакъа тІа котъальяча социализм керда толамаш дакхад дерригача дуьнен тІа наьха хьакъалаше дегаш бахьан долаш лоаттабеча къовсаме. Вай заманахьа эгтара чІогІагІа бола политически низ ба коммунистически болам. Вай зама — капитализмагара социализмага довла зама.

Цу ахьан хана чІогІъен кхераен противник я империализм. Цуй агрессивность чІогІъеннай, хьалт долча наькъашца социализма позицешта иелье, халкъий къамаш-кортамукъален болам Іотоlабе, капиталистически мехкашка къахьегамхоша лоаттабеча къовсама пенкъарле а, юкъалургоаша, капитализм йоккхе процесс шахсоцае гІерт из. Вьетнамера США империализма агресси, ГІергарча Малхбоалеера кризис, революционни Кубайна дуьхьалоа американски империалистий тийнабоаьт бовала гІуллакхаш, Къилбеседелатлантически блока агрессивни гІуллакхаш, малхбузегерманска милитаристий реваншистски никъ, Азе, Африка, Латински Америка мехкашка колониализмоа неоколониализмоа деладу тийша бахьаш, кердача дуьнен тІема кийчо яр — цу доллача хІамаша боккъонца бакъду хІанзара дуне доІахилга тІехьашкахьа бахьанаш хиларах бола империалистически низаш.

Кхы а йоккхагІа бола сагото адамена тІаьхьоаче тарлуш йолча империализма дуьхьала гІуллакхаш вІашагІкхетен шоай гІуллакхаш цхьан бартаца чакхдаен белхалой классо, демократически революционни низаша, дерригача халкъашта. Агрессоараш юкъанбоалар, адамаш империализма балех мукъа дахар — белхалой класса, машар, демократи, къаьмий лоІам, социализм бахьан долаш къовсам лоаттабеча дерригача низашта доагІийна дакъе къахьча жигар. Йоах «ХІанзарча этапе империализмана дуьхьала лоаттабеча къовсама декхараш а коммунистически белхалойн партеша, империализмана дуьхьаларча дерригача низаша цхьана чакхдоахача гІуллакхий цхьоагІо а» яхача Совещане документа тІа.

Империализмана дуьхьаларча къовсамера чІогІагІа хоадамбоалаш бола низ ба дуьнен социализма система. Совещане белгалдаьккхар кердача дуьнен къахьачуна толаме къовсам лоаттабелга хоадамбоалаш долча даькъе социалистически системана дІахо карагІулларех, из кхотаенна хиларах, кердача общественни строй йоахача ерригача торонех доал деш йолча партеша пайда эцарах уйша хургхилар. Цигара хьадоагІаш да дуьнен социализма система чІогІъяра йоакхо еза, — из цу цхьан дуьнен революционни процесс дегІадра, империализмана дуьхьала дакъхІа къовсам лоаттабара йоакхо езаа хилар. Совещане берригача низаца хьакхайкар, социализм лоралга коммунистий интернациональни декхар хилар.

КПСС ЦК Пленумо, ерригача вай парте, дерригача халкъо а санна, чІогІа раьза хийна тІаьйпар коммунизм хьалъеча КПСС-а, советски халкъа карагІаьннайй, машарен социализмаш гІулакх бахьан долаш лоаттабеча къовсама юкъе вай лоарача дакъа дешарашха йолча партешка бах дакха мах. Совещане документашкен цига дакъа лаьцарий къамаьлашкен дог уча а оттадеш хьалдоал социализма позицеш чІогІъяра, империализмана дуьхьала социальни къаман кортамукъале бахьан долаш къовсам лоаттабеш долча халкъашта ма могга новкъостал дара. Машари кхераналеж Іалашъяран - термоядерни тІом ца хилийтара, тайп-тайпара социальни строй йола паччахьалкхенаш машаре хоара принципаш чІогІъяра тІеерадаьй КПСС'ен Советски паччахьалкхени политика.

Совещане белгалдаьккхад, капитализма цитаделера белхалой класс, укх тІехьарча хана хиннача событеша из цІаьха а бахдаь ма хилара, дІахьалкхаккхувлаши оарцагІбоахаш бола революционни къовсама, берригача демократически, антиимпериалистически болама берттера низ хилар. Цунца цхьана Совещане белгалъяьхар къахьегача ахархой, прогрессивни интеллигенце, кагархой, кхадеаьха йоккхий революционни торонаш капиталистически мехкашкарча берригача демократически антиимпериалистически болама лоархІам. Дуьнен революционни процессе тІа-тІа лаккхуш боагІа Азе, Африка, Латински Америка халкъий къаман - кортамукъален болама лоархІам. Антиимпериалистически къовсама перспективашта къаьстта боккхача лоархІаме да социалистически системана, белхалойн къамий - кортамукъален болама юкъера барт чІогІбар.

Совещане шоай никалаш бахкийтача коммунистически белхалойн партеша дуьнен тІарча - берригача коммунисташка, империализмана дуьхьала мел бараша, машар, паргІато, прогресс бахьан долаш къовсам лоаттабе кийча мел бараша кхайкарал даьд гІуллакхаш цхьана чакхдала аьнна предложени а душ. Цхьана чакхдоахача гІуллакхаша керттера дерхІар — США империализмана дуьхьала лоаттабеча къовсаме турпал вьетнамски халкъ массе оагІонгахьара хоадамболлаш юхатоа санна, антиимпериалистически низаша цхьана чакхдоахача гІуллакхий керттера звено йолаш бус тІемаш кхерама, дерригача дуьнен тІара машар бахьан долаш лоаттабу къовсам. Совещане документаш тІа хьахьекхай антиимпериалистически низаша планета тІарча ерригача континенташ да латтабеча цу къовсама, колониализмаен неоколониализмаен дуьхьала, фашизмагахьарча кхерама дуьхьала, адамаш геанд долаш йолча расизма идеологенен практикаен дуьхьала, общественни махаре ерригача оагІошта демократизаци яр духьа лоаттабеча къовсам шерра программа.

Принципиальни лоархІам болаш да коммунисташ цІаккха хувцалургдоацаш ленинизмана тешаме хилар бакъдеш, из дуьнен халкъашта юкъе массанахьа а боккхача лоархІаме хилар белгалдоаккхаш дола «В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хьакъехьара» Кхайкарал Совещане тІайзар, Ленинизм — дуьнен халкъашта юкъерча коммунистически болама цхьоагІон идеологически лард.

КПСС ЦК Пленумо боккха - лоархІам бу буржуазни идеологена дуьхьала дерригІа лоаттабу къовсам, марксизма - ленинизма цІена бахьан долаш, ревизионизмана, догматизмана, национализмана дуьхьала лоаттабу къовсам коммунистически партей мугІараш чІогІдара, коммунисташ интернациональни наькъана кхотабара, берригача революционни боламера цар авангардни лоархІам лакхбара хІаьанза дарглоаца хІал да аьнна Совещане аьча вывода.

Совещане дог тешадеш хьахьекхар, КПК хІанзарча кулгалхой арахьара политически никъ, барт агІдбеш йола цар политика дуккха а дукхагІча вешарашха йолча партей оагІонгахьара хоадамболлаш юхатохаш хилар.

ЦК Пленумо массаза раьза а волаш бакъйир Совещане КПСС делегаце даьча къамаьлаца дІаьйевла позици. «КПСС-о Китай хІанзарча кулгалхой антиленински идейни установкашта дуьхьала, барт оагІабеш йолча цар политикаен великодержавни арахьарча политически никъан духьала, машар бахьан къовсам лоаттаберехилара белгал а доаккхаш. «Цо йола хІама дергда, коммунизм хьалъеш доаллача советски халкъа хьашташ моллагІча тайпара а тІаккхувдарах ларалора. Цунца цхьана КПСС-о тергалду советски а китайски халкъий оалангара хьашташ цхьатара хилар. КПСС дІахо а гІертаргья советски халкъа китайски халкъаца йола а кІаьта, шеко йоацаш, китайски халкъа Советски Союзацен кхыча социалистически мехкашцен йола а доттагІала уйлаш шоай метте хилийта а хьаллоаттае».

Вай Даьхен коммунисташа, берригача къахьегамхоша массаза раьза а волаш дІакхайкайир дуьнен коммунистически боламцара шоай интернациональни солидарность, вай парте политика йиза хьаллоацаш хилар. Цар гІалбаха хьаллоаш Совещане тІаийца документаш къобалдеш, марксизма - ленинизман пролетарски интернационализман принципиальни лард тІа дуьнен халкъашта юкъера коммунистически болам кхотабара тІаберзабаь КПСС дерргІа хьабаьхьа никъ бакъбеш бола коммунистически белхалойн партей дуьнен халкъашта юкъерча Совещане итогий хьакъехьара КПСС ЦК Пленума сопам.

КПСС ЦК Пленумо къобалбаьб КПСС-ен Советски правительствон арахьара политически никъ. СССР арахьара политика, белгалдоаккх социализм тІа, хІанз а а, дІахо йодача хана а хурьйа антиимпериалистически низашта лоаттабеча юкъарча къовсаме, социалистически мехкий содружества низашта кхоталургеи чІогІдеча къаьстта боккхача лоархІаме, империализма агрессивни планаш юкъагІйоаха, машар лоаттабуа тайп-тайпара общественни строеш йола паччахьалкхенаш машаре хоара принципаш чІогІъянна, халкъий кортамукъален, къовсам хьаллоаттабу чІогІа инструмент. Иштта ба вай партен халкъен лоарзагІбаргбоаца лоІам.

КПСС ЦК Пленума цІаьха а белгалдаьккхар, экономически тоалама Іилманен техникаен карагІдувла хІамаш, оборонни низ чІогІбар СССР-е коммунизм хьалъяра, империализмана дуьхьала къовсам лоаттабара, революционни процесс дегІаккхувлара ІалашмагІе боккхача лоархІаме хилар.

Паччахьалкхен планаш пятилетка заданеш кхоачашъелуа, Іилма, культура, искусства дакъе керда лаккхаленаш йоахилга Іалашде дьнна доккхий декхараш оттадаьд Пленумо партенен халкъан хьалхашка.

Вай парте, цуй Центральни Комитето боккха идейно - теоретически болх бу, лакха айна хьу марксистско - ленински теоре байракх, творчески дегІаккхувл из. ЦК Пленумо белгалдаьккхар, талам лоархІамегІара декхар — дуьнен халкъашта юкъерча Совещане итогашца дувзадена идеологически болх чІогІбелга, цуй итогашкеи цо тІаийцача документашкеи шерра хьинаре пропаганда елга, революционни теоре дакъера Іилман болх ма могга дегІаккхувлийта хилар.

ЦК Пленумо бакъдир вай халкъ советски патриотизма уйлаца, социалистически мехкий халкъашца, шоай социальни къамаш кортамукъале бахьан долаш, демократи, машар, социализм бахьан долаш къовсам лоаттабеча дерригача халкъашцарча доттагІала, вошала, интернациональни солидарноста уйлаца хьаллхедара тІаберзабаь КПСС никъ хувцалургбоацаш хилар. Шийн партеи мехках доккхал дар, цар кІаша хоадара дерригаа низаш дІадала кийча хилар, СССР-е коммунизм хьалъяр интернациональни лоархІаме долга кІоаргга кхетадар — сакхетамеча советски гражданина доахка уж гІуллакхаш хІанзарча хьалашка къаьстта лоархІаме да.

Керда общество хьалъеча Советски Союзо доаха толамаш боккхача лоархІаме хилар тергал а деш, КПСС ЦК-ас ерригача партийни организацеш, берригаа коммунисташ, дерригаа советски халкъ тІаьхьийхад коммунизм хьалъяра сийлахь-йоккхий дІадаш кхоачашъяр духьа, вай партии Советски паччахьалкхен хьаль В. И. Ленин ваьча дийнахьа дена 100 шу дизаре даха доагІача тайпара маькъадалар духьа кхы а хьинарегІа къовсам лоаттабара.

КПСС Центральни Комитета тІахьехаш чІогІагІа къобалбеш тІаац Советски Союза коммунистий, берригача къахьегамхой хьакъалашен дегашен, цо мехка чІогІагІа айлаьа политически къахьегамен хьинар. Вай сийлахь - йоккхача Даьхен дерригаа халкъаш КПСС XXIII-ча съезда, ЦК Пленумий решенеш кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме ахы а айлагІа кхотаду хьамсарча Коммунистически партенен цуй ленински Центральни Комитетан гонахьа. Из хьахьокхилга дар селлан хиннача, КПСС ЦК июньски Пленумо Совещане итогий, цига тІаийцача документий. Совещане КПСС делегаце чакхдаьхача гІуллакхий бах мах берриге а ша барра а хьаллаьца, КПСС ЦК Пленума сопам массаза раьза а волаш къобалбаь, тІера из боалаш цуьга хьежжа кулгалделтей из кхоачашбелгеи сцадаь йолча Москохи Подмосковьи партийни собране активах.

Марксизма - ленинизма байракха кІал советски халкъо бІубенна кхоачашду коммунизм хьалъяра декхараш, дерригача адамий сийрдача коммунистически кхоаненга бода никъ а буллаш.

(28 июнера «Правда» передовой).

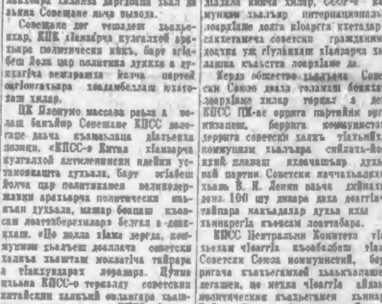

Украина комсомола 50 шу дизара сийна горо Киеве «Автосалоне» — ТМ-69» хьалъейн а, мехка тайп-тайпарча городашкарча любителаша шоаш хьаьнь автомобилаш хьахьокхаргья цига.

Сурта тІа: Московски инженера Л. П. Черетаева хьаьнь автомобиль. Сахьата 120 километр сиха бода из.

Ф. Лукашева сурт.
ТАСС фотохроника.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГ КОММУНИСТАША

Парте дани хьалха доьх хlара коммунист Ленински парте членаллакха цlи сийлениа лелаеш, коммунизм хьалъега хьалха латташ дила везаш хилар.

Хlинз, сихха коммунизм хьалъеш латтача зама къаьстта боккха лоархlам болаш ду иза. Цудухьа тха района партийни организаце чlоагlа теркам тlабохийт коммунистий авангардни доархlам лакхбара.

А. Шерипова цlерагlча колхоза партийни комитето (секретарь Эльсанукаев Ваха) ерригача участкашка дlанийсбаьб коммунисташ. Дукхагlа ба уж хlанз колхоза производстве болх беш а. Цу гlулакхо торо хилийтар дlадаха шу лакхарча производственни толамашца чакхдаккха. Къаьстта дика болх бив коммуниста Мудушев Сайдсалима кулгалдеча бригадо. Итт гектар йолча лаьтта хlара гектара тlара плана 10 центнер даккха дезача 24 центнер тхьамка лаьккхар цар.

Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизара сийна социалистически ялье а этта укх шера кхы а лакхагlа производственни толамаш дахара декхараш тlайийцад бригада членаша. Хlара гектара тlера 25 центнер йолаш тхьамкий екъа лордаш чуя, 20 центнер дьажкlа кхее иштта да бригада членаша шоашта хьалдашка оттадаь декхараш. Ший ханнахьа тхьамкий рассада бlаьсти юв культурашк дlайийна баьлар уж. Цу бригадал тlехьа ца юсаш хьайоагlа кьона коммунист Усупаев lаьла керте латта бригада.

Колхоза коммунисташа шоай къахьегама гlулакхашца хьокхам тел къахьегамхошта.

Цу тайпара производствени участкашта керте латт коммунисташ Гагарина, Орджоникидзе, XXII-ча партсъезда цlерагlча колхозашна. Цудухьа дикка къахьегама толамаш даьхад цу колхозаий коллективаша а.

Къаьстта ала лов Гагарина цlерагlча колхоза тхьамка кхедерех. Районе массанел хьалха рапорташ делар цар тхьамка дlадера план кхоачашъяь. Укхаза кхашка каст-каста го йиш я юртарча культура Цlен директор коммунист Аниев Иван, библиотека заведующи Хидриева Нисиа, иштта кхыбараш.

Массехк шу да цу колхозера коммунист Батирова Айшет яхье хьалха латташ хьайоагlа. Укх тlехьарча шерашка даим кхоачаш тlехьхоачашъяь цо тхьамка кхедара план.

Иштта шоай низ ца кхоаьеш хьаьнала къахьетача коммунистий цlераш а дукха варгвац.

Парте райкома партийни организацешца дукхагlа болх беш, хьалхашка латта экономически декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагlбаха а царна юкъе массово-политически болх шерагlа боаржабе а новкъостал деш я. Цунах дикка пайда хул парторганизаца балха, лаккху коммунистий политически а къахьегама а хьинар.

Бола тоабеча, коммунистий авангардни лоархlам лакхбеча керттера могиг дlалаш юкъенарча партийни организацешна. Балкаш хьинаре дакъа денара, шоай уставни декхараш кхоачашдара тlаергаю цар коммунистий уйла. Цудухьа дика дел болх. Коммунисташа шоай балха дика хьокхамаш гойташ хилар хьакъхьокх тlакхьарча хана СССР орденаши медалаши епарашта юкъе коммунисташ хилара.

Коммунистий хьинар лакхдалар бакъал долаш да вайеча хьалхашка латта боазам-политически декхараш толамца кхоачашдеш хилар а тха еррига колхозаш рентабельно болх бе йолалар а.

Д. ДАВАШЕВ,
КПСС Назрановски Юрта организационно - партийни балха отдела заведующи.

ЮРТБОАХАМА АРТЕЛА УСТАВ КЪАХЬЕГАМХОШТА ДОВЗИЙТ

Шелковской районерча «Коминтерн» аьнача колхоза партком юкхьанцарча партийни организацешка боккха массови болх баьб колхозашта юкъе юртбоахама артела хьокхаме Устав цаьна дlадовзийташ.

Парткоме лаьрхlар: хьехама болх производственни участкашка, бригадашка, хьайбаш лелаеча фермашка, хlаьта иштта колхозхой бахача моттигашка а бе.

Теркалде мегаргдолаш дукха хlамаш дийцад колхозхоша. № 1 йолча жа лелаеча ферме, парткома секретаре Н. А. Юшкова колхоза Устава проектах лаьца къамаьл лаьцца тlехьагlа. къамаьл де дош дийхар колхоза дикагlйолча жа lуно Мамбет Шаршева. «Вай колхоза беррига жа лелаерий теркам укх деношка тlабераьбаь колхозаш Устава проект кепатехача газеташте. Ма дорра lомалу вай из. Сона хетачох, Устава проекта тlа теркам геттара нийса тlабохийт колхозхой бокъонашти декхараштен.

Вайх хlараме колхозе шена къахьега, къахьегама дисциплина кхоачашъе еза. Керда Устав тlайийцача тlара колхозхочи бехкоахкам лакхагlа хургба колхоза боахам чlоагlбара хьалхара».

Кердача Устава проектах лаьца чlоагlа лоархlаме, чуйнха къамаьлаш хилар шоллагlча комплексни бригаде. Укхаза кхетаме бовх бу бригадира, дийшавальнача агронома Анатолий Кириллович Деревянкос. Цо низ беседа лай Устава проектах лаьца. Цу бригада колхозхоша дег тlара къоабалду ер лоархlаме политически документ.

Колхоза механизаторашта юкъе Устава проектах лаьца кхетама болх бу коммунисташа — механика Кутькося керттерча инженера Бамышев. Коллективни беседаш кlезига яьяп цар трактористашца, шоферашца, комбайнерашца Устава проекта ерригача разделех лаьца.

Из лоархlаме документ дувцача хана жа lуша бертаддоахар из шоаш дег тlера къоабалдеш хьалловнаш хилар.

Колхоза хьокхамерча Устава проект колхозхошта дlайовзийташ боккха болх баьб колхоза коммунисташа лекторашца, политинформаторашца, агитаторашца. Бlаьш чlоагlа читкаш, беседаш, доклада яй. Царга ладийгlад цхьа эзари ах эзари колхозхочо. Уж дешаш дувцача хана колхоза юкъьаннарча кхал партийни организаце партийни собранеш цхьа чакхбаькхача хьетаме балхах лаьца ера коммунистий информацешка ладувгlаш а цун результатеш къоастаеш а.

Уж деронга дешаш дувцаро хьахьекхар колхозхой хьенар айдениа а вай Даьхен экономически низ чlоагlбара гlулакха юкъе шоашкара доагlаш бола дакъа лаца безам болаш а хилар.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской райкома секретарь.

ГРУЗИНСКИ ССР. Казретули яхача хин чlоже Маднеули яхача поселкане гаьна доацаш барит, цlаста, даш, цинк, дошуь, детув доалла бlаьхий моттиг кораяй геологашта. Хlинз укхаза кьалъеш латт йоккха горно-обогатительни комбинат. Цун хьалхара агlа болх бе йолалургьа 1972 шера.

Низ болча горно-транспортни оборудованеца кийчбаьб гlирс. Шерра дlадоваленнад балхаш гучахьарча карьерашка. Цу цхьан хана цаьхьаш деххаш, дукхаза вlаштlардаь чуйе шевош хьалдеш латт. Цаьа вlеззига яц бьинача тlехьагlа Даьхен карта тlа гучаяргья цхьаькха а керда гороа.

СУРТА ТlА: Маднеульски металлаш доахача моттигера гучахьара карьера.

В. Моргунова сурт.
ТАСС фотохроника.

КОСТРОМА. Волгана хьалхка тlий тулаш латт. Графика тlа бутт хьалха баьннаб гlишлошберай. Хlанз тlишлой хьакъашта бойш юллаш латт, тlехьара шо де баштагlйоллаш ба моншаш. 1970 шера ноябрь бетта керрдача теплопроводни магистрала Костромской районе Сийлахь-доккхача хин шаккхе йист вlашагlъйоаяйо.

В. Кунова сурт.
ТАСС фотохроника.

ГIАЛГIАЙ КХАЛНАХ — МЕХКДАЬТТА ДОАХАЧА

Малгlабика мехкдаьтта управлене производственни участкашка дукха доаман кхалнах ба тайпатайпара балхаш деш. Кlоарга-насосни скважинашка, установкашка мехкдаьтта хьадоагlача тlоалашка ковчал чуухийташ, цул дуккхача моттигашка го йиш я хьинаре къахьегаш бола кьона а хиха а гlалгlай кхалнах. Къаьстта дукха кхалнах ба Ленина орден лелаеча коммунистически къахьегама цхьоалагlча промысле. Производственни план кхоачашъеча доккха дакъа лоац цар. Мехкдаьтта доахарий говзал бокъонна кавеерзаяй.

— Дукха ба тха промысле дика болх бу гlалгlай кхалнах, йоах промысла заведующие М. Паука.

Промысле массане сийдеш ба вамен йоlи Горбаковаглар.

Шоллагlча методах деза мехкдаьтта доахача участке хьинасосни установка машинист я Горбакова Аьсет. Массехк шу да цо цига болх бу. Ший болх дика бовз, безаш бу цо. Хьинаре къахьегаш lоаь йоккха опыта лакха говзалш я. Цудухьа дьовзам хилаш цун сменагlа. Ала деза, эттара хьалха из цига бала еначе хане гlулакх ялте даьар дьина. Цхьаьккха балха говзал яцар Аьсета. Дукха кеoдалараш довза дезача, хьинар, денал долчо мара кхевзалгбоалача цу халачеи фоалхапечеи балхах юкхьанна бlу кьожабора Горбакова Аьсета. Кхетаргйий – хьогl се, яхаш, мекъвалар. Цкъа балдаре дlаилл безам а хилар. Цхьабакъаа мастера Зангиев Валентин Мухарбековичне машиниста Пионачиан Валентинаси новкъостал дар кердача болхлоца. Цар боккъонца вlакхетайир Аьсет тlоалашка хий ииштта чуахийта деза, дlайоалйитар центробежни насос. Доттаглен новкъостало балхах бlу болийтар Аьсетага. Ерригча уйла гlайхийта керда говзал карлезае йолаелар иов. Горбакова. Балха квалификаци лакхьара промысле хьайийлаьча курсашка дешаш хилар из. Йоккха опыта лакха говзале йоаь инженерно-технически болхлой бар цига царна хьехаш хинараш. Цул тlехьагlа толамца экзаменаш дlа д енна, сага новкъостал доаташ центробежни насосай установка тlа болх бе хьожайир Аьсет. Хlанз дика, говза болхар лоархlаш я из. Ший новкъостанца цхьаьна деини бусен 3600 кубически метр хий чухеи цо тlоалашка. Из балхьи доацш дьаьчача йоалах болх беш йолча скважинашка хьадоагlа деза мехкдаьтта хlара бетте 8—10 эзар тонн соалоал. Йоагlаш еннай Аьсета коммунистически къахьегама сийлен цlи.

Нанас из болх дукха буешариа безабенна цlе 8 класс чакхьахкача промысле балха ера цун йоl Малика. Юкхьанна мастера Тоций Матрена участке оператора гlоича хилар Малика. Опыт йолча, говзача дикхагlйолча операторе Н. Маппешева, оператора К. Горобец, кхычар новкъосталаца шийна дукхаселаша оператора говзал кетта керарзлайир кьонача кхалсага. Хlанз сага новкъостал доацаш болх беш я Малика. Цо доал деш 12 скважина я. Дика доалду цо царех. Чlоагlье еза фенти чlоагlйий, ший ханнахьа даьтта хьекхе массе хана цlена хулийт Малика ший скважинаш. Болх бешшехь сийрдайхоче школе деша ега Горбакова Малика. 10 класс чакхъаьккхача Грозненски мехкдаьтта институте деша яха лаьрхl.

Цунца бригада болх беш ба йижарий Мачиргоевглар Макка Роза. Кlоарга-насосни скважинашка оператораьла болх беш ба уж. Дика йовз йижарашта мехкдаьтта лаьккхаьб технологи. дlахо а шоай знанеш, балха говзал лакхъю. Укх деношка гурахьа lайц болх бертбалаш скважинаш кийчъе болабеннаб оператораш-кхалнах. Розаси Маккаси скважиний оагаш лейнай, трапни установкаш цlен а яь товнай, подшипникашта даьтта а хьекха, скважиний гопахьара бlехъенна моттигаш цlенъяьй.

— Ер шу доалаелча дена планал совгlа 1150 тонн мехкдаьттеи 720 эзар кубически метр мехкдаьтта газа хьайоагlа газа хьекхай тха коллективо. Цу юкъе гlалгlай кхалнаха толам а ба, — йоах мастера Т. М. Власовнас.

Эгтара хьалхара ший къахьегама гlа цхьоалагlча промысле баьжкхаб Балоева Зинас. 10 класс чакхъяьккхача тlехьагlа Поелахе мастера Назадзе Христофора кулгалдеча бригаде балха ера кьона рейнаьца кхалсаг. Операторалла болх бешшехь шоллагlйола инженерна говзал кхорарзлайир дlадаьа ха гlертача, хьинар долча кхалсага. Болх бешшехь заочно деша я вlашl Грозненски мехкдаьтта техникум чакхъьаьккхар Зинас. Мехкдаьтта доалла моттигаш толамца тlахье гlо ду кунна техникумо еначи знанешеи балха тlа lоамаьча опытош. Хlара скважина товоаш дика йоаш дукха, даим мехкдаьтта доалла тlоалаш тахкара балхаш ду, иштта дукха геолого-технически мероприятеш балха юкъе а кхухьаш чакхйоахача дакъа лоац. Ерригача управлене лоархlаши сийдеши ба замерщица Долова Рукьат, оператораш Алероева Зоя, Джантемирова Аьсет, дукха кхыбараш. Мехкдаьтта доалача хьалхарча мугlарашка а эйтта из ца кхобеш кхычарца цхьаьна хьинаре къахьегаш балха тlа лакха толамаш доах вай лакхе бийнача лоаман кхалнах. В. И. Ленина юбилейна какьаболлаш уж шоай къахьегама толамаш кха а лаккха социалистически декхараш тlайийна цар.

Т. ВЛАДИМИРОВ.

Автоматизаци яр — лоархIаме гIулакх

Цу дийнаь автоматизаци механизаци еча группе сатийса яр. Контрольно - измерительни приборий оператораш Ачалуккерий № 31 «А» йолча групповой автоматически замерни установка тlа болх беш бар. Хьадоагlа мехкдаьтта дуста дебитомер тоаль дlаоттае езаш яр. Цига новкъостал дора мехкдаьтта доахача операторашa. Хьуза мехкдаьтта задвижкай новкъосталца дебитомера емкоста чу дlачуухийт. Операторий кульгбудка чу венах хьалтеха йоалача электронни счетчико дебитомера беррига балл хьахьокх. Контрольно - измерительни приборий техникаша Ковалев Владимира, Баев Виктора скважинашкарча мехкдаьтта дебит юстача методах дебитомера гlалаташ хьалех.

Балх бешшехьа заочно деша а багlаш укх шера Грозненски мехкдаьтта техникум чакхъаьккхай цо. Ковалева, Баева. Цига енна знанеш хlанз балха тlа чlоагlа пакъайола царна. Бокъонна бола шоай балха говзанчаш ба уж.

Групповой установкай приборашта дукхагlйола автоматизаци оахаш аьй оаха, аьаш, дуца инженера - электрика Кузин Александра. Цо ихар баькъаш дукха моалхаш доалхае йиш я. Дукха ха йоацаш Наьсарерча хин канализацена автоматизаци яра БП-1 аха питанен сигнализаце болх тоабаран кхоъ блок шоаш хьайир мехкдаьттахошта.

— Хlанз № 58 йола групповой установке болх хьахьокха дебитомер оттайича. «Сунжанефть» мехкдаьтта промыслени управлене ерригача установкашта оахона автоматизаци ль доал тха. — йоах А. Кузиннеи контрольно-измерительни приборай инженера С. Баселаеи.

«Шоай автоматизаци» цар хlана йоах аьна, массайоза прибор, болх хьахьокха автоматически дебитомер, кхыбараш цар конструкцех хьаьйи вlашагlъехкай а. Цар авторах ба Кузьмин Василий, Кузин Александр, Коршаков Дмитрий. Хlанз № 58 йолча групповой установке автоматизаци чакхъаккхара балхаш дlадоладиь. Цул совгlа рационализатораша резервуарни мехкдаьтта паркаьен промышленни котельненен автоматизаци ера аьккъаш лехаш ба. Тешам ба автоматизаци механизаци чакхйоаха группа коллективо толамца цу декхарех доархlаергхилар (нагахь салта кхоачам болаш приборашца уж lаламбой).

Даим творчески болх а беш производствени юкъе дукха кердадараш кхайъарах, оаш, хьинар цо кхоеш къахьегаш лакха толамаш дахарах коммунистически къахьегама коллектив яха сийлен цlи еннай рационализаторий коллектива укх шера. Балха йоккха опыти лакха говзали йолаш, хlара дика дувцш цун вай баккха хоаш вах ба автоматика группе чуйоагlаш. Шоашта тоачох кхоачамбаь ца lеш производстве, техника дикагlа йоаъара дlахо дена а деш lомалу уж. Царех ба Кузин Александр, Копелин Станислав, Кузьмин Василий, Коршаков Дмитрий. Балха кадраш кийчъяра бокъонца бола кузинна а чиппа дlаеттай из группа. Цо lемаба итташ бараш дукхахьахье толамца баххаш деш ба. Масала, Самойленко Александр Карабулакски газ чакхйоахача завода КИП цеха начальник ва, цу заводе наливной эстакада начальник ва Терентьев Петр а, иштта кхы дукхахбараш а. В. И. Ленина юбилея сийна кхы а дикагlа къахьега социалистически декхараш тlайийнад мехкдаьттахоша.

В. МАЛЬЦЕВСКИЙ.

БАЛХА ГОВЗАЛ ЛАКХЪЕ

Пятилетка дьалагlча шера доккхий социалистически декхараш тlайийна къахьегам ба Старогрозненски бурувдеттарапа. Укх шера 50.000 метр буруе тоай деза цар. Дукхьа дlабаьлча ала бетта дlаевал совгlа 3232 метр буруе тоаьд бурувдеттарапа. Буруе токаш дlайода ча кlезигьарах, хиыбеш реагенташи электроэнергин хlаьайтарах пачакьалкхена 80.000 сом кхоадйид. В. М. Кирнея керте латтача вышкомонтажни цеха коллективо шай ханнахьа lалашбу бурувдеттарапа тlехдикоча вышкаши оборудованеца. Цудухьа юкъах ца бусий дика дел бурувдеттарий болх.

Цу юкъе задани тlехкхоачаш а ея тlеддика 5 буруе детта вышка хьалъяй С. Л. Мартинова кулгалдеча болхлоша. Нагахь санна хьалхагlа цхьа вышка хьалъеш 22—26 ди доаьккхаш хинначае, хlанз дикка кlезигъеннай из да. Масала, Хаян-Кертера № 60 йола вышка 19 дийнахь доар а а я даь бе дlаелар. Рационализаторий предложенеех дукха кердадараш кхьачакхьмар балхе доаш дикка оттайа бьаьнаб бурувдеттарий болх. Цкъа найна цкъа марахал вышка чура йийлача системагlа араухаш, вышкане гопахье даим хетта хулар. Хlанз вышка устьерь туйлина гlолле араух иш, вышкар говзаче дlадаьр опыт и. Гlулакх яр... йоккхий говзал гlулакх а дика вlеп тlехьадалакхад Старогрозненски вышкомонтажникий конторе. Болх бешшехь заочно деша а агlаш Грозненски мехкдаьтта техникум чакхъьаккхай Зиядин Михаила. Хlанз прорабалла болх беш ва из. Голобилан Федор Грозненски политехническа техникум чакх а дlабаьха, вышкомонтажни цеха механик ва. Хlаьта плотник Валаев Янис сайройнарча политехникуме 2 курсе деша вагlа. Дикагlйола производственни лоархlар ва иов. Бахаев. Цул совгlа хьараш вахаре а дойхка дакъа йоац цо. Иштта шоай балха говзал лакхьеш хьабоагlа вышкомонтажникаш кьона слесарь Карчевский Владимир, сварщик, Грозненски городской совета депутат Изотьев Геннадий, кхыбараш. Мещеряков Ивана, Черный Леонида, Самойлоева Ивана вышкаш ега балхаш ду 15—20 шу да. Балха йоккха опыти дикхе говзали йолаш болхлой ба уж.

Даим йоккхаме къахьег цар. Механизм дика йовзаш бола механизатораш хьехабьй вышкаенерщита новкъостала. Уж ба бульдозерист Федик Иван, Торошян Сурен. Вышкаш хьалъеча моттигашка балхан ду цар. Ерр оборудованеш хьалъйеча тракторашт тlа балхаш ду Салгириев Сайда, Русанов Алексей. Шоай балха задание даим тlехкхоачашъю цар. Тхьоалагlа шу да Скрылев Ивана бола бу. Вlаь совгlа буруе детта вышкий хьалъяцча дакъе ловзаш хийнаь из. Хlанз хьалха санна хала дац монтажникашта 20 тонн дозал дола буруе детта станок 4—5 метр лакха хьалъйе. Трактор а кранаи иов. Скрыйнев вlаьйо дахо йоаллаш чекхе хьалъай а вай цhи метте lоттаю уж.

Цу гlулакхо вышкаштьара технически лакхьара чlоагlа новкъостал ду, хьабича балхага дlабода мах чухлаьболиха.

Да тlехьа вышкаштьерий къахьегама ояхарло кадуш лаккхул йоагlа. В. И. Ленин ваь ди гарга цо гlорт хьенар сонлуваш, балла тlа дикка къахьегама толамаш доахий хьабоагlа вышкаштьераш. Шоай къахьегама толамаш бахча юбилейна четаду цар. 1970 шера ноябрьехи цlей хьатlакхачалехьа пятилетка план кхоачашъе лаьрхl цар.

И. ТИЩЕНКО.

ДикагIйола опыт — массанена

Технически информаце бюроэ керте латтаеш иштаьа бокъа ваш «Октябрьнефть» НПУ, из гlулакх леладу укхала шой болх бешшехь рационализаце балха инженера Горло Валентина Федоровнас. Ший болх дукха бовзаш ду ца ховш я из.

Цхьаьбакъьа, хьаьйоагlа технически информаци loеш а я, юкъедалараш производствена юкъедаьхьара рекомендацеш е кхоч цун. Цунна новкъостала управлене вlашагlъелляй реферативни группа. Цунна юкъедаьхьа: нефтегеолог, технически отдела начальник, механик, кхыбараш.

Шоашка хьакхаьчв технически информаци цар кlоарга теркъ, хул тlехьагlа хьакъоастаду ала дила кердадараш, уй производствена юкъедаьхьара рекомендацеш ду.

Управлене промыслашка, цехашка хьожабаьб технически информатораш. Шоай керттерча балхах хlара цаг сахьат хьалха цунъябоалийт уж. Цу хана цар lовьйт цеха производственни болх гучалоаи кхоачамболараш. Болхлошта еша информационни материалаш доттаю. Рационализаторашца, новатораш техническа консультаце ю. Информатораш каст-каста кхача предприятешка бахе хул дикагlйола опыт йоацараш.

Мехкдаьттахошта бовзаш цар чlоагlа сийдеш ба телемеханизировани промысла информатораш ия. Бзинев, Блудов, Суденко, кхыбараш. Укх тlехьарча шин шера дхьаикка кердаме производствена юкъедаьхьарш цар хьинаре дакъа ца доалаш.

ДикагIйола опыт lомалра массанена беннахараье бахе хул уж шоай араш санна йолча предприятешка. Цу бюро членаш дукха ха йоацаш хилар «Старогрознефть» НПУ мехкдаьттахой болча. Уж ха гlийтар цар дlаюха лелача трапне установка болх мишта бу целови скважинаш тохача хана. Стационарни групповни установкашта метта лелаеш я уж цига, хlаьта «Октябрьнефте» уж хьалъяга дукха ахча дlаухийт. Цар опыт шоай управлене балха юкъедаьхьар цар.

Дукха пайдане рационализаторски предложенеш балха юкъе кхийкьай Пейт-Корт аьнача мехкдаьтта доахача моттиге а.

Общественни технически информатораш шоай технически материалаш дlа-юха йовзийтаю, опыт lомалеш ба вай мехкарча 12 мехкдаьттахой предприятешка. Дукхаьа дlададача шера цар чертежашт технически документацешца дукха заказаш 50 совгlа цар «Октябрьнефть» НПУ промыслашка, цехашка текущи информацешай бюллетеньш да. Цига хул техникаех lилманех карагlдьаьнараш. Цу тlа хул производствена юкъедаьхьа кердадараш.

Технически информаце общественни бюро балхаца юзаенна каст-каста дикагlйола рационализаторий болх къоастабара конкурсаш хул управлене, технически информаце болх дикагlа дlацтlехьбоаккха конторашт, цехашт къестаю. Цар опыт чlоагlа лоархlаме я кхыча управленей общественни бюрошта.

А. АЛЕКСЕЕВ.

НАХА ДОЛЧА ГIУЛАКХА КЪАХЬЕГ

Грозненски трамвайни управлене дукха болхлой гулбеннабар.

— Вера Сергеевна, «Повесть о настоящем человеке» яха книжка дал сона, — йоах къоначча водителе Гладченко Лидас. Сона «Ил тьмы веков» Базоркин Идриса роман да, яхаш, юхеrlерт хlанзка сиепа дlа а енна балхара мукъальниа Есиева Лейла.

— Дикана, хlанз хьожаргья со сайга малагlа книжкаш лесад, — йоах ха яхача кхалсаго. Пхьайттлагlа шу да общественни библиотекарь вагоновожатая йолаш Симанская Вера Сергеевнас болх бу. Цу хана деза эзараш книжкаш дlадоаржадаьй цо денархошта юкъе. Балхара чгеча а саунйна lохайна йоагlалаш Вера Сергеевна. Къахьегамо ниьк сийлена дlа а хьош ше вахан йолаш дика, сийхоала гlулакх карайийцар цо. Балхара йистебаьлча садlа чу а на болаш Вера Сергеевна йолча багlа трамвайни управлене болхлой. Цун дlайхача, безамеча дешо дикагlа салоlам бу болхлошта, цунгара шоаьста денна тайп-тайпара книжкаш кхухь цар. Нах боацача lелан иов. Симанская, царна дикалдe. тоам хурсбар лехаш, наха, балла ший вахар дlаденнарех я Вера Сергеевна. Нагахь санна еаг гlайгlане бlараганайча, цунга бала хьаьчача Вера Сергеевнас аьнача боккхача безампа дег чура доагlача хозача дешо царгlата воаккх иов. Дукха книжкаш дийшад цо, цо из дешаш е цун ца воазам вlалла книжка зий-хьегl, аьнна, четалу из дувца йолаелча.

...1953 шу. Трамвайни управлене директор волча балха дlаеаца со, аьнна, ера Симанская Вера. Хада бар аьнна бlу из къожабеш трамвай кондукторалла болх бе йолаелар из. Болх бешшехь курсаш чакх а яха трамвай-лехка хайра иов. Симанская балха еча пи шу даьлча. Цул тlехьагlа цхьаккха хьовзам ца хулийташ 470 эзар совгlа километр аькъ байтаб цо ший трамвайга. Хьинаре къахьегаш балха тlа лакха толамаш дахарах 2 степена значок а дуи сийлен Доска тlа сурт хьалтех цун. Дукха юкъара балхаш ду иов. Симанскаяс. Нагахь санна шофераша аькъа бокъонаш телхайоя, мекхарт лехке ца сона а вийн ле доагlача тайпара хьехар ду цо е бехк бу. Дукхача хана дена общественни инспектор я Вера Сергеевна. Трамвайни управлене сийлен книжка тlа эгтара хьалхарчарна дlаяьаь латт Вера Сергеевнай цlи. Балха тlа даим хьалха латт из. Йоагlаш еннай коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цlи. Дика болх барах цунна кхайкадаь барзалаши тайпна ахчан премеш дукха я.

Дика доал деш долию цо ший карара трамвай. Балха йоккха опыт йолча цо шийна хоао безампа дlахьех ший новкъостанта. Партийни вахаре а доккха дакъа лоац иов. Симанскаяс. КПСС [illegible] член я из.

Вера Сергеевна управлене коллективо лоархlаш сийлена хиаьа гукха масалаш доалае йиш я. Дукха ха йоацаш 50 шу даьар цун. Цига цунна декхаце, партийно, профсоюзни баркал кхайкадир, дена совгlат даьлар...

Вузийтта шу даьча цо вайна йолаш Советски Эскаре гlулакх деш йаха иов. Симанская. Дальни Востокерча Халхин-Гол, Хасан яхача моттигашка моастагlашта дуьхал тlом беча дакъа лоацаш хиннай Вера Сергеевна. Иштта 1939 шера Финский фронте хиннай из. Немецки фашисташта дуьхал шой са цо кхоаьчаш мейра лийтарех я иов. Симанская. Сталинградски битве. Йоккха дукхаьйоаккхаш майра тlом баьб цо. Бакъдар дieзадь яха цо цул ш шой гlовдар лаьрхl цун пуна маькха тlа.

Немцашцара тlом йистебаьлча цlа а ена хьаьнала къахьега йолалу. Эгтара хьалха шофер, комбайнер, тракторист йолаш балхаш ду цо Юхлюм а лаьнча, цhна даьа аьнча КПСС Шалински райкома секретарьлла хьайаю. Цига болх беш яьккхача цулъа бaрчал тlехьа йолаш, шой сой дейташ чакхьяьлар иов. Симанская.

Вуррийтталагlа шу да Вера Сергеевнас трамвайни управлене болх бу. Нанас дукха буешаш безабенна цига балха йоагlа цун йоl Людмила. Курсаш чакх а яьхе трамвайни тегени подстанце болх беш я из. Нанйнад тlехьа ца йиса гlерташ къахьег йоlо а. Дика производственни хилара совгlа юкъарча вахаре а доккха дакъа лоац Людмилас. В. И. Ленина юбилея сийна дlахо йоалача хана кхы а дикагlа къахьегаа социалистически декхараш тlайийцад нанаси йоlои. Тешам ба царех уж толамца доархlабергхилар.

А. ШИЛОВ.

ХЬУВКЪАМА ЙОАКХО ЯЬЙ

МалгIабика района кхаш леладераша, Iалама хьалаш хала хилла доллашехь, дIадахача шера чул лаккагIа хьункъам кхэбаьб укх шера.

БIаьстинца йокъал диттар бахьан долаш лакха хан хIанз тха кхашкара ялат, ца доа ца дара лаьрхIа приспособленеш йохка еза комбайнех. Цу дакъе эша тайп-тайпара мероприятеш чакх йоахаш ба хIанз боахамий специалисташ, механизатораш.

Тха боахамашка ше-шегIа лела ялат хьокха 60 комбайн я. Царех 37 «Кавказ» яхача колхозехь, 43 «Ингушский» совхозехь. Берригача комбайнаш тIа болх хьабе механизатораш болаш ба, нагахь санна кхай тIа цIи йоале ца сиха йоаяра мел эшар а да царна. Масала: огнетушителаш, ведараш, брезент, кхыдар. Кийча латт боахамашка ялат чутосса силосаш, эше тахан а болх бе кийча я ялат цIенлу техника.

Цхьаь цаI тонн "йаьт" цIеа ца деш пачхьалхьахенна дIа ца дала лаьрхIад укх шера тха кхаш леладераша. Ялат цIендаьчул тIехьатIа боахамо юкъа отходех хьийбанта дика доагIар хурга.

Юкъера лаьрхIача тха хIара комбайна 127 гектара тIара ялат чуэпа дезаргда. «Кавказ» яхача колхозе 225 гектар кхоач комбайна, хIаьта «Ингушский» совхозе 100 гектар мара кхачац.

Гурахь дийна ялат лакхача темпашца а доа а ца деш 6—7 дийнахь чуйица дакхла лаьрхIад механизатораша. Дийнахь хьоккхаше сардартда ялат хIаьта бий санна ча гулдергда, латта сахаргда. Гулдаьча чах сиха аргIаш дергда оаха. Из болх лаьрхIа цу гIулакха вIашагIъеххача звене эша бергба. Царна эша техника еннай, опыт йола аргIаш деваш хьожабаьб.

Ялат чуэпа доладелча боахамашка мел йола специалист, отделеней, бригадай кулгалхой, механизаторий кхашкарча станашка бахаргба. ХIаьта, болх баьнначул тIехьагIа, царна салоIама хьалаш вIаштIехьдахара мел эшар кхашкарча станашка хIанзале дIадиьхьад. Цига йолаш я радиоприемникаш, телевизораш, истола тIара ловзараш. Цул совгIа керда газеташ, журналаш кхухьаргда царна хIара дийна.

ХIаьта хIара кхашкарча стане лекцеш еш, беседаш еш лектораш, пропагандисташ хургба. Каст-каста уларгба кхашка боахкачарна цар заказах эшар лоаттадара райПО, культотдела белхлой.

Шерра дьршай боахамий отделенешта, бригадашта, механизаторашта, комбайнерашта юкъе социалистически лаь. Боахамашка хиннача собранешка хIара комбайнерой механизаторой декхараш тIайийцад. ХIаьта, парте городской комитета, юртбоахама производственни управлене белхалоша дакъа а лоацаш боахамашка чакхъяьхача собранешка механизатораша чIоагIдир шоаш хьалха тIайийна декхараш. Берригача района а бовзаш болча «Кавказ» яхача колхозех «Ингушский» совхозех комбайнераша: Еремеева, Блохина, Зарудиева, Халина, Гатина, Гандалоева, Ротуганова, Саутиева, Даурбекова дош деннад хIара дийна норман 2—2,5-за кхоачашье.

МалгIабика района боахамаша социалистически декхар тIайиъад укх шера пачхьалхьахенна 12000 тонн ялат дела, иллн 10000 тонн мара йоацача. ХIаьта ширар дикаццие дукхьал ца бола ялат 16 эзар тонн дургда оаха Даьхенна.

Оттаь я боахамашка ялат чуэпа комбайнаш, машинаш леларгйола маршруташ белгалъяьха графикаш. Ялат чуэпара кийчо миштта яьй хьожаш дIайхьай баха хиниб колхозой совхозой викалаш. Групповой методаца лаьрхIад цар ялат чуэпа. ХIара группе 4—5 комбайн а йолаш.

Районашкара а Грознера а тхона хьувкъам чуэпа машкъосгада боагIача шоферашта болх бе, салаIа хьалаш кийчдаьд оаха.

ХIанзле уж кхабара боахамашка йоацаш йола продукташ Iалашеш ба бригадашка, отделенешка.

Нагахь санна комбайн, трактор е кхыйола машин кхай тIа йохе, хIара бригаде ца тоаира цхьанца автомашина хургьа. Запасни эатхалаш, сварочни агрегат техник - механик а волаш. ХIаьта кхай тIарча агрегата доагар кхоачаделча ца балха тIаца хьа ца йоаккхаш сецача моттиге дIатIаккхухьаргда заправщикаша.

А. ДАСКИЕВ,
МалгIабика района юртбоахама управлене керттера агроном.

Кирпишк тоъац гIишлошъераашта

ХIара шера дукхагIа хьалхь Наурски района боахамашкей совхозей гIишлош. Соахка тха управлене боахамаша лаьрхIама 1200 эзар сом гIишлой балхашка дIадахийта. Цу ахчах пайда ца эпаш дисадирар 5 эзар сом мара, из а хургдацар, нагахь санна тхона кхоачайболлаш кирпишк хиннйяларе.

Калиновская яхача станице Ленина цIерагIча колхозо чотах хьалйир соахка керда больница, бархI эзар коа тIарча балхазара помещени, наха чуйача бархI цIа, ялат чулоаттаду йоккха склад, иштта кхы помещенеш. Соахкарча цхьан шера 780 эзар сом хьокхадаьйр цу боахамо производственни а культурно-бытовой а гIишлош дIадьхье.

ХIанз а дукха объекташ я цу станице хьальеш. Пенай хьалдетта даьнад 600 сага лаьрхIача культура цIен. Дуккьал цу цхьан объектага 400 эзар сом дIадахийта деза колхозо.

Дика чот тIехкьарча хана тха боахамий кулгалхоша централни усадьбана гаьна ухкача хутерашка, ца Iуй бахача школаш, банеш, клубаш, тикаш хьальяра терги тIаухийташ. Иштта «Красное знамя» яхача колхозо цхьан хутере — тика, шоллагIча — клуб хьальяьй. Дерригача боахамашка керда желаш ду, ца Iуйца цIенош даьй, уж бола беш болча цхьайолча бригадашка телефонаш оттаьй.

ХIана шоай юрташка объекташ хьальеча хана хинцалийтаи шига отоплени, газификаци, водопровод хила еэшта. Городах юртах юкъера бейталонаш кIеандгуш йола хьатойтаси йола белхалонаш а уж.

Дукха ба хIанз тха боахамий гIишлошъераша юкъе шоай балхах дика кIе йоалаш бола нах. Царех ца Ленина цIерагIча колхоза комплексни бригада бригадир Шахназаровъи Алексей Артемович, плотник а каменщик а вола Черников Николай Владимирович, кхоь профессии карараь «Россия» яхача колхозера Ильин Василий Иванович, кхыбараш.

Керттерча даькъе тха юрташка хьальеш йола объекташ боахамаша шоай низаца ю. Иштта «Россия» яхача колхозо 1967 шера хьалъе йоланьй 400 сага лаьрхIа клуб. ХIанз хIана ца эпаш кийча я из. Рузкъа кхоадьдаш боахамо клуб чухадхьара а тIехьахьара а хиньара. Цу клубе хургья библиотека, самодеятельноста къаьстта цIенош, халхара зал.

Цу боахамий подрядчикашца гIулакх хила беаш боалыга дац ца. Кхо шу да тха районо «МСО» яха колхозий юкъара гIишлошъю организаци вIашагIъеляи. ХIанз а дика шайбеннабац цу организацега, йола я производственни база, цудукъа царга хьалъе цхьа лоадам боаца объекташ мара яла лоархIабац боахамий кулгалхой. Шахо йодача хана из гIулакх, боахалгахьара дакха деза, хIана аьлча вай лакхе белгалъяьраш санна йоаккхеш чоалхане объекташ боахамаша шоай низаца хьальеш хилча царга лаьрхIа техника а квалифицированни белхалой а эш. Из дар царна пайдана дац. Цу даькъе геттара чIоагIа халонаш дукхьал увтт боахамашта гIишлой материалаш Iалашъеча хана. Къаьстта кIезига хьожаяьй тхона укх шера кирпишк. КIезигагIа ма а 1,5 миллион кирпишк эш управлене боахамашта планах йистеяла еза объекташ хьалъяра, хIаьта бIарччача шера тхона дургьа яьннар 800 эзар мара яц. Цох а хьалхарча их шера тха боахамашка хьакхаьчаш 150 эзар кирпишк мара. Из керттера материал ца хилча хьалъе йиш йоацаш гIишлош а.

Соахка а эшар тхога-м кхоачабоалаш кирпишк. Цхьабакъда боахамашка кIезиг - дукха болаш бар 1967 шера юртбоахама министерства заказах бела бакински кхера. Ахаш гаргга гIишлош царех еттар боахамашка. ХIанз ца кхоачабеннаб е кирпишк а иц. Цудукъа хIанз белх ца беш ша бригада а Ленина цIерагIча колхозе.

Юртарча гIишлошъераша кхоачабоалаш кирпишк е ша, дакле байца кхера Iалашбара юртбоахама министерства кулгалхой тохабалар лоора тхова.

А. ГАЙДАШОВА,
Наурски юртбоахама управлене йоккхагIа йола инженер - гIишлошъер.

КЕРТТЕРА ДЕКХАР

Укх шера кхоачашъе лорыI оаха пачхьалхьахенна ялат доахкара пхе шера план. Из кхочашъеь доал тхо тIайиъача социалистически декхарашка хьежжа 2200 тонн ялат оаха дIалой (шера задани 1600 тонн).

Эттара бехктокхамегIа дола гIулнех да хIана массехк ди дьалча чуэпа деза ка боли ялат шиъ ханнахьа кхашкара чудар. Цудухьа чIоагIа лоархIаме да ханнахьа ялат чуэпа волавелар, хьалха, тIехьа кхача участкаш йоваж. Цу гIулакха тхоай агрономаш бехктокхаме баьб оаха. Уж дехкийиле ба ялат кхачаш латтача участке сиха техника хьожаецийна тхога доди бе.

Дерригa колхозе чуэпа деза ка бола ялат 2370 гектар да. Тхоай 13 комбайнаца дергдац тхо оаха лерхIачь тайпара из 10—12 дийнахь чуйица. Цу тIа ха миттотт а мIича хов. МалагIа никъ лехаб оаха из хало новкъьлаяра дIаеккхадад? Грозненча юртбоахама опытни станцеша [illegible] баьб оаха, цар тхона шин-кхо комбайн йойтаргйолаш. Укх деношка оаха цаона тхоай кхаш а йокхийт новкъостала. Цига 10—15 ди хьалха чуэца болалу ялат. Цигара боалаше шоашца новкъостий а боалабеш цIабоагIаргба тха комбайнераш.

Тха комбайнаш хIанзе а кийчъа латт, эшшача микота мотор лотабе мара ца безаш.

Укх шера эттара хьалха массехк комбайнех кагаш Iоаю хIамаш еххай тха механизатораша. Дика доакъер да из. Хьалха санна кегделлаца маьтхе докъа а луш улайторгдац оаха ча а. Цу сахьате хьагуадеш аргIаш дергда, хIаьта нохараш тIехье а дийза мукъадаьннача кхаш тIа яха 8 трактор кийчъеш латт.

Кхашкара ялат хьаоэпа тха 11 машинан ши лафети хургья. Цар шиш смотах болх беерба. Ялат чуэпа еттача бехктокхамеча ялцо машинаш тIа болх беш цхьанна мара шофер ца хилча балха каст-каста Iатакъаргда из гIулакх. ЦаI мара ца хилча цхьан-шин дийнахь шиннеш хьалхара болх бе бийзача лохъала йолалу шофера къахьегама овсарле. Цудухьа оаха лаьрхIад дийнахь кхашкара ялат хьаозаш хиннараш сарахь цIабахийта, хIаьта цар кхаметта хьабоагIараш ялат дIадуйлача пункташка бийсан ялат дIаоайлуйтургба.

Укх деношка тхоай склалаш, латтаж, тераза боахам малагIча хьала тIа ба теллад оаха, цига не еша лоадам боаца гIулакх хIана деш да.

Iа мел чIоагIа кийчо еох, шабра хабар дуйцарах хетта тайпера дика дIагIоргбеш болх, нагахь санна цу бехктокхаме, лоархIаме хилара хьежжа наьха материальни безам сообаккхара эшар ца лой. Цу гIулакха къаьстта теркам тIабахийтаб оаха.

Тхоай колхозе оаха укх тайпара оттаде лаьрхIад из гIулакх. Ялаташ чуйиача пхьа а аьнна вIаштта 5 дийнахь хьалхара моттиг лаккхача комбайнере 60 сом ахчеп вуйпоьа лу, цул совгIа ялаташ чуйица а даьна балха итог хьача тIехьагIа луча дерригача алапена Iоглахархгиа ахча: хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 20 центнер чуйиача — 3 процент, 21 эце — 4 процент, 22 эце — 5 процент, 30 эце — 30 процент, иштта дIаха. Хьаттара пачхьалкхен пункте хIара норман йоагIача иттией совгIа дIадаьхьача хIара ялата тоннаа цхьацца сом Iотаккхетт шофера.

Хьалхарча календарни 10 дийнахь шаташ чуэцача мел болча колхозхоошта доагIачул 20 процент совгIа алапи лургда.

Кагаш гулъеча комбайнерашта 15 процент алапи совгIа лу ялаташ чуйица даьллаца.

Моральни стимул айе кийчлуш ба тха агитатораш, политинформатораш.

Колхоза кхашка кхобаь хьункъам хашнахьа чуйица боаккхаргба тха механизатораша. Доаллорадам тхоашта хьахиния лаьттал дика бормат.

Н. НАУМОВ,
Сунжерча Кирова цIерагIча колхоза председатель.

IАЛАМ ЛОРАДАР — ЛОАРХIАМЕ ДЕКХАР

КПСС ЦК-ан Советски правительствах сопамашка чIоагIа уйла тIайоахийт берригача Совзе лаьтташта хулча хила мехех эрозенца лоатта беча къовсаман, хIана аьлча цар Iалаьмате юкъха за лу халкъа боахама, къаьстта а юрта боахама.

Халахете а, укх тIехьарча хаппаша вай республика боахамашка геттара тесса лелаьд ца дош. Аххан - чуртарча шин аргIа юкъе нагахь гуръяш хIаегIа хьуна оеса. Иштта я Дагестанагара ХIирашкахьа кхачадеш йола Нохч - ГIалгIайчен территори а.

Миха эрозе къаьстта чIоагIа хулаш дойча республика Тирпал лекьарча хьакъ тIа а изаме сурт ц, лаьттай бернат ца даларя, канмат хова хилийтара хьук оасаш Iалаьмате боккхача лоархIаме дале а. Хьун оасаша миха низ элабу. Iай хьенха хоа сецану, лаьттанца тIунал Iоаяре новкъостал ду, лаьттан тIа гIелла, из доза е дац, Iоуна ца теателаш кIезигду, михага тIогIаелара лаьтта дIаькхахьийташ, н. кх. дI. Цул совгIа, ушахIонеша а беккхача лоархIаме да хьуна оасаш. ХIанз республика боахамашкара хьуна оасаш эрозенца къовсаш лоаттабара кIезига дойлила за вIаши уж гаьна хилараь а цар шоай конструкцех а. Оасашта юкъера шиъ республика дукхача боахамашка 1000 — 1800 метр е, дIадагIаш долча хьун оасашта юкъера шиъ 250 — 300 — 500 метр хилча дукха пайдамагIа долга массехк шера опыто хьахьекха доалашехьа а.

Iалам лорадара бойх вай республике ца тIаш лаьттай? Цул керттера балхаш да хальхе боахама планаш Iалам лорадара балхаш белгал ца дем, е нагахьа санна дой а, геттара кIезига тер кхадеш уттаеш хилар. Укх тIехьарча шин шера дикагIча оагIорахьа хувцалуш доагIа гIулакх, цунга хIабела мах дукхагIча лаькъе пачхьалкхено шийна дIатIальцаб. 1975 шерале Нохч-ГIалгIай чу 200 — 220 эзар гектарага кхоачадеш дукхагIа хилийта лаьрхIад хий декха лаьтташ. Цу гIулакха юкъейоалаю аьшкабетонни лотокашка гIолла хий декха система. Цу юкъа республика шаьрача даькъ тIа прудаши Iалаши хьале, хий сецалу сунташ тоха, эрози дукхагIа Iатъеъаш йолча боеника террасировани е лаьрхIад. Къаьстта уйла тIайохийтаргья дерригача боахамашка кхаш лораду, хий иийсау, эрийн аьлейн йистош чIоагIъю хьун оасаш лелIара а хIаьта иштта промышленни объекташта гоннахьен мехо гIуш гIеттаеча лаьттанкен хьу дIайогIара а.

КПСС обкомех Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Советех сопамагIа республикера дерригa боахамаш лезаргйола за 1975 шерале, Iилма ларда тIа вIаштIехьъяьха севообороташ лелае; хIаьта лоамай районашка юкъейоалае лерхI дукхача шеръашка тIамола баьнаш дIа а мош лаьтташ лорадергдола къаьстта шоай тайпара севообороташ. Уж мероприятеш чакхъяхара новкъостал дергда республика Iалама рузкъаш лорадара, цул экономика, культура айяра.

Республике Iалам лорадара мероприятеш кийчъеш я землеустроительни экспедици «Южгипроводхоз» яха экспедици. Укх тIехьарча шин-кхаь шера цу тайпара балхаш даьд Наурски, Надтеречни, Ачхой - Мартана, Урус - Мартана, Грозненски, Сунженски, МалгIабика районий дукхача боахамашка. Уж балхаш боахамийн производственни управленей специалисташа дакъа а лоацаш шерра дIадоладаьд Наьсарена Шелковской районий боахамашка а.

Из иштта дале а, цу даькъе республика боахамашкара гIулакх вона хьала тIа да. Хьаларгба вай, масала, Iалам лорадарай севооборотах юкъейоалаяраи йолча мероприятей шерра комплекс чакхъяккхара кийчъяь территорешт а йолаш бола массехк боахам. Грозненски шурий совхозе цу тайпара балхаш дир 1965 шера. Цул тIехьагIа деза дикъ шу дIадаьннад, хIаьта а совхоза кулгалхоша даь цхьаккха хIама дац севооборотах карерзаяра, хьун оасаш дIадогIара, гидротехнически гIирсаш хьалдара. Iалам лорадара гIулакх иштта латт чакхйоахаргйолча мероприятей проекташ 1966 шера оттаьча «Горячеисточненский», «Староюртовский» совхозашка а.

Цхьадола боахамаш из болх дIабелабе гIерташ да, цхьабакъда, проекта тIа лаьрхIача вIалла тара бац цар бе лерхIа болх. Масала, «Коминтерн» яхача колхозех «Ермоловский» совхозех, 1000 — 1500 метр юкъ юкъе а юташ хьуна оасаш дIадогIа мегаргда хьина хет. Сунженски района «Победа» яхача колхозе Iалам лорадара мероприятей вIалла чакхьяха эшаш а яц аьнна хет. Сенна эш хьуна оасаш, Iамаш, хий сецалу сунташ, боса оагIонашкара террасаш кхашка болх беча юртбоахама техникана уж новкъа хилча. Цу тайпара уйлаш цхьайолча кхыча районашка а я.

Iалай лорадара хьовсам боккъонца иштта лоаттабе беза хара республика берригача территоре тIаттарзена дукхаларча мероприятей а уж чакхйоахаргйолча хаьнй а генеральни схема оттаяза яргьац. ХIаьта хIанз къаьсткъаьстача боахамашка уттаю из, цудуьа цунах дергIа пайда а бац.

Сина хетачох, Iалам лорадара бола тIахьожам лоаттабергбола комисси вIашагIйолла еза республике.

Б. БОГАТЫРЕВ,
инженер - землеустроитель.

ЛАЬТТАН ДА

«Юртбоахама специалистех» яхача рубрика кIал тахан деза кепетта йолаш юрта боахама дикагIа болча специалистех йола материалаш.

Тийрка йисте гIолла хьалъулл йоккха йоаца Терское яха юрт. Дукхха кхыйола юрташ хо мара цхьаккха хIаманца белгалйоалаш яц из. Цхьабакъда, цига бахача наха хьинар ца кхоаеш къахьегарца цIи хаайтай шоай юрта. Дег чу дикад царна юбилейни 1967 шу. Ялат дика хьувкъадарах РСФСР Министрий Советой юрта боахама Министерствен ШIе байракх эдар «Горячеисточненский» совхоза, хIаьта из байракх шоайнига дIаоттае бокъо еннай цул тIехьагIа дукха ха яладехьа «Лаьтта лелаяра лакхача культура отделени» яха цIи еннача цхьоалагIча отделенена. Ялат кхедерашта мара ховргда цу тайпара тешам моллагIчох а болаш ца хилар.

Дукха къахьегам дIабеннаб лаьттана цунга лакха хьункъам балийтара. Шин-шегIа лакхбеннабац хьувкъам, из вIаштIехьдаьннад агрономй Очеретаный Владимир Семеновичен из декхар кхоачашдара цо тIаерзаьча коллективан дукхача шерашка къахьегар бахьан долаш. Ийс шу да ший лезалца нокчий юрта вахаша къахьегаш из вола. Аллха Нохч-ГIалгIай чу агроном волаш цо болх бу 34 шу да. Цу шерашка агрономически болх беш дукха лаьттан техкад, нагахь санна из никъ километрашца лаьрхIача цу ерригача хана агронома Очеретане баьр дуненна гонахьа бIазза го баккхал икъ би.

Гаьнарча СибарегIа цхьан эрий ара улл машинаьккъа боалхочук деза не из вал юрт, цхьабакъда цу хана а хозахетар цунна сецца семайоалаш латтача хьунага ладувгIаш, IуйрийнIарча маьлха вIанараша дийну Iалам зуеш. Цхьабакъда, дукха йIаькъяланзар хIаман уйла йоаца бера ха. 1917 шера тохабелар мохк. Российски лаьттан тIа гIолла хьабоалбенна Октябрь СибарегIа кхаьчар. Вийй захар дикагIа хилийтара лоаттабаьча къовсаме велар да. Цул тIехьагIа дукха ца гоеш хана а елар. Гаьнарча гаргарча наха Украине дIадигар бо. Дукха сагоопаш гIахьчар цунна. Наха чулатта вийзар, сабелгано яяарца гIаттанза ца воалаш хулар. Цхьабакъда, из гIаттанар вахардара, Iалама хозленашцара безам баь, из гIоттар ваьарах визаиза воллашехьа а нохара ко лаца, маьгал хьакха, фусамдаь ялат цIаувзача шерча, ворда тIа вагIа. Кхыметтел селара дукха болх шийна тIалаттамехьа а ха корайоагIар цунна деша.

Вай мехка мара вIаштIехьяргдацар из иштта. Цунгарча сагатонга ца хьожаш Iанзар юртара комсомольцаш, шоай шефтeна кIалльнан цар Володя. Комсомоло еннача путевках Московски юртбоахама институте болхараш кийчбеча курсашка деша вахар из. 1934 шера чакхъяьккхар институт. Кхоачаш хилар дукха ха хьалхагIа деза вIамигача сага даьтар лаьттар — агроном хилар цунах. Цхьабакъда, тхьаь иттлагIча шерашка дешар а паргIатача хана сакъерда ухилга дацар, из кхыча хIамай йоакхо яза ца йоалаш ха яр. ЧIоагIа кхоахбеннабар цу хана юртара классови къовсам: кулак лорхвеннавар, кулакаша цIена йийтта ялаташ дар доагаш, пар карагIа дош латтар доахан. Кулакашца лоаттабеча къовсамо хьинаре лакъа леапар студенташа. Юрташкарча активисташца цхьана студенташа хьагучадоахар кулакаша дIалечкъадаь ялаташ. Ахархошца дукха къамаьлаш те лезаш хулар къахьегама кердача формах юкъарча боахама доал де уж дIакхетабара.

Республике эттара хьаьхара ший болх АтагIарча Предгорни сортоучастке дIаболабир Владимир Семеновича. Цигга, цу юрта корадир цунна ший низ а. Агронома тешаме новкъост а хинна дIаттар метеролог Антонина Ивановна. Иштта хьабоагIа уж шоаш мел ьекъхача хана. Цхи йоI кхийнай ОчеретяневгIар. Царех кхоь институте деша яга, цаI итт класс йоаккхаш йоалл. ЗIамагIьарг пхеалагIча классе деша ягIа.

Городерча паргIатнашта гаьна хинна ОчеретяневгIар дезал юртарча халонех кхеранзар. Цу зимача наьха болх бе ца безаш моттиг чиннай Карабулак а [illegible] лоамаш юрташка а.

1960 шера баьхкаб уж «Горячеисточненский» совхозе. ЦхьалагIча отделене агроном вацар укхаза. Араюкъе уллаш юрт яр. Юрта электрически сердал яц, хий дац, школа гаьна я. Шера шишшеш кхоккхеш хувцалора агрономаш. Де хIама дацар тIехьаю еаш яр отделенш. Отделенера гIулакхаш цу тайпара дувнаре кхераваьнзар Владимир Семенович. Хьувкъам а иштта лоха бар — укхазарча лаьтташа 8—10 центнерал лакхагIа хьувкъам цIаккха а беннабац йоазар механизатораша. Йакъадаьлар 24 шера лаьттана болх беш дезар. КIоаргга хьулаь йолхха ший торонаш хьаелла дола делар лаьтта. Агроном воалIача хана дIахоладеннавир боахаме землеустройство чакхйоаккхийта, севооборотош юкъейоалаелга. Iилмо новкъостал дир агронома. Владимир Семеновича кхетадора севооборотош ца хилча лаьтто хайра пайда ца лугга. ХIара кхайна ший агротехника белгалйир, ялаташта юкъе тIайолача йоархIашна къовсам лоаттабара чакхдаккха делар белгалдир. Удобреней система вIашагIъелдар.

Iан сайренашка деша бахIар механизатораш. Массанца а цхьа тарра тохавелча лоархIаверговдаш лийпабар къахьегам. Нагахьа санна хьалха кхе Тийрка йисте кхалаж тIа вIаххуесаш хиппаталар, из хIанз кхашка дехкаш дар, оттаьча аргIагIа гаьнаш дIайогIа елийта а хидланар агронома. ДIаегIа ягIача чуп оасашта Iунал делта вIаштIехьдаьккхар, га хоадае загадехачоа ахь хетийтар.

Гурахь чув ялаташ эсала хулар хьалха дукха гоадь хIадер баьхьан долаш. Отделене ерригаш а 8 седлка мара яцар, хIаьта дIасаш хиппараш ши эзар гектар хIана яц аьнна яр. Шаккха а нойбрьске деза деноги чакхдаьнна чуэ тIехьагIа мара дIадийна далар ялаташ, хIаьта дикагIа йола ханаш 10 октябре чакхйоалар. Гурахь дув ялаташ дикагIа йолча ханашка вIалеро чIоагIа лакхбора хьувкъам. Теркалдеш долача хIаманашка хьежа чакх а баьнна, лаьрхIар гурахь дув ялаташ урагIеи пхоагIеи ца а дуйш, готтача мугIарегIа ве. Цу гIулакхо шоаш лоацйора ялаташ дIалера хаьаш. Иштта ялаташ дIалерах хIара гектара тIаккхеташ хинна хьувкъам 3 центнер яр. ШоллагIча шера 1-гIа ноябрь хьатIакхачалехьа дIадийна делар ялат, хIаьта хIанз 5 октябре тIакхачалехьа доал.

Дукха лаьтташ дусар отделене гурахь ца оалаш, царна фу дича фу хургда а хайра агронома. Районе эттара хьалха лаьттош вахача чаркаш тIара тракторащ юкъейоалайир цхьоалагIча отделене. ХIана аьлча гурахь бе болх кIезига хулар царна. Брак ерашца дарха ва агроном, цудухьа уж хIанз отделене вIалла ба а бац. Владимир Семенович цIаккха тIехвалаз лаьтта иштта оах ца хьожаш.

Гурахь хув ялат горох хиннача кхашка де баьлар отделене. Из а дукха къийсар. Цхьабараш парашта тIехьа латтаж вожаш — горохa. Цхьабакъда, юххера а, агрономо яьлар чакхдаьлар. 500 совгIа гектара тIа дIаэпа ца отделене. Цхьан шера а шоллагIча шера а горох тIаххиирача кхашка дIацуе дерриги а хIана дац аьнна доал кIа. ХIара гектара тIара 30 центнер кIа чудахь хIанз. Из вIаштIехьдоала шера 350 ш. мара йоацаш ца хуллашехьа а.

Цу совхоза а къаьстта № 1 йолча отделене а кхашка гIолла шу чакхдаьлча е ялаташта гонахьа а е царна юкъе а нагахьа йоархI корайоагIаргьяц. Наькъаш таь техча сачна ийса дехкад. ДогIаздоаккх хьажкIий, гилуаргий баьццарча квадраташа, форд санна теркадеш латт кIен муках. ХIара хьалташа ба агрономей механизаторийн къахьегам.

ХIанз пятилетка лиьлагIча шерара ка бола ялаташ чуэпа голадиннача хана, нагахьа мара шоай цIагIа ийслац Владимир Семенович. БIарг тIеро ца боаккхаш дув мо кхай тIара хIара механизатора болх. Балха гIулакха доагIар дияза хьалеха хоч цунна, цхьабакъда цунга хьежжа из хаьм йоаккхо а ю кхашка балха боаккхараша лерттIа хьалаш хилийтара. Цудухьа, тахан къахьегама вахте латтача механизатораша шоай беррига низ тIабахийта къовсам лоаттабу В. И. Ленин вахь 100 шу дизара сийна тIанйна социалистически декхараш кхоачашдара.

Укх шера 60 шу хул Владимир Семенович Очеретане, цхьабакъда, из хIана ший вихах бIубенна ва, салIара уйла яц цо. СалоIигIа хет цунна шийна дукъабезача балхах. ХIаьта, нагахьа санна дукъабезa болх хуле, шераш а иштта дахар ца хоши дIадоах.

Е. ИЗВАРИНА.

НРБ. Плевена юкхе Советски Союзо технически новкъостал я деш хьальеш латт мехкдаьтта химически комбинат. Болгаре химнача Социалистически революце 25 шу дизара сийна эттара хьалхара бензин лургда химически промышленноста цу йоккхача центро.

СУРТ ТIА: кердача комбината атмосферно - вакуумни установкаш сферически резервуараш.

БТА—ТАСС сурт.

КЕРДАДАР ЛЕХАШ...

Пятилетка дикъалагIча шера доккхий социалистически декхараш тIайийцад «Красный молот» завода Л. И. Негинске кулгалдеча шоллагIча цеха коллективо. Цхьа бутт дIабахийтац бетта план тIехкхоачаш ца еш. Хана хьалха кхоачашъяьй ах шера план. Планал лаьрхIачул совгIа дIахьхьайта кийча продукци йаьш эзараш сомий мехла а.

МалагIа бахьан да иштта лакха къахьегама толамаш дахар? Бертердар да къахьегам дика вIаштIехьбаккхар. Цеха коллективо дика кхетаду завода сборочни цехий коллективой болх ший балхах тийша хилар. ХIана аьлча цар цехо оттадаш арахейкара хьежжа мара ритмично дIаболаш воккхар бол. Цудухьа хьинар кхо ца деш къахьег цар. Укх шера кхьа моттиг ийисъеннаяц цу цеха коллектива белхах сборочни цехий балла тIа хьоваш хилла.

Цехе болх беш йиъ участок а, царех цаI я Советски Iаьдела 50 шу дизара цIерагIа. Цахадвом планировани яра систерах болх бу участкай коллективаша. Цу системах болх беча хана хIара дийнахь баьча балха итогаш ю. Нагахьа сайна массайолча участкай коллективаша бетта план гIетткхоачашйойя, бутт чакхбаьлча премеш лу бозхлойта. Цул совгIа кIирах балха тIа хьалха латташ хьаненача бодлоцош ленински къахьегама вахте хьалха латтар яха карара кара тела Iйе вымпел лу.

Къахьегама овсарле, арахецача продукце дикал лаккхъяра а дукха мероприятеш чакхъяьхай цеха коллективо. Дукха ба йоаццаш механизировани гирережимаш производствана юкъейихьай. Из бахьан долаш хьалха кулгашца деш хинна балхаш дIадаьлар, цу участкера къахьегама овсарле пхеза лакхъелар, кхычахьы балха беха йиш йолаш нукъабаьлар цхьабела болхлой. Цу мероприяте шера пачхьалкхенна эзараш сомаш пайда баьб.

Хьалха цехерча оборудованеш йола эIаьшта а йоккха а ремонт кхычахьара хьабоалабаьча ремонтникаша йора цехе. ХIанз шоай низаца ду цар дерригa ремонтни балхаш. Цох а боккха пайда баьннаб.

Дукха рационализатораш ба цехе. Цар укх шера дукха кердадараш производствана юкъедихьад. ХIаналехъа цеха механикa А. Н. Радиеве еннача рационализаторска предложене хийцар сперизальни ставоки фрикционни муфтай конструкцеш. Хьалха бIарча сменах слесараша беш хинна болх массехк сахьата кхоачашбу цар. Цул совгIа дикка аттача даьннад болхлой хьалаш а. Иштта боккха пайда беш предложенеш елар воккхагIволча мастера нов. Григорьева, расточника нов. Кожурова, кхычар.

Къаьстта дика болх бу боккхагIболча мастераша Л. М. Соколова, А. И. Сетиева кулгалдеча участкай коллективаша.

Б. КОСТОЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

КЪУЛБЕХЬЕН ВЬЕТНАМ. Кортамукъалех халкъо терхашцара низам доккхоша, американо - сайгонски бІуо тІема базана, аэродромашта, кхыча позицешта хаддаза атакаш а артиллереца дов а деш. моастагІчун дийнача низам телхаменан доккха зе дайъ.

Ер сурт лацнад патриоташа Сайгон — Локнинь маршуртагІа йолаш хиннача моастагІчун колоння лира тІом бъ дукха ха яздехья. Цу тІем тІа 140 гарита салтечохи яссарахи, 20 грузовиках а массехи вертолетах а ваьшкъе моастагІа.

ВИА—ТАСС сурт.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

МАШАР БАХЬАН ДОЛАШ ЛОАТТАБЕЧА НЪОВСАМЕРА ЦХЬОАГІО

Укх кІиргаГІа ГДР столице эггара доархІамегІара дунен халкъашта юкъера событи хиннай — Дерригдунен машара ассамблея сесси. Ассамблея берлински сессе бар 100 мехкара викалаш, 320 къамийн 56 дунен халкъашта юкъерчен организацеца хьинаре дакъа лоацараш. Уж нах лаьттан тІа машар хилийтара гІулакха хІанзарча хьалашка доккха дакъа кхочаш долча адамий бизза бола викалаш бар. Ассамблея лаьрхІар фуд аьлча, из да, вай заман доархІамегІарча проблемаех хетараш вІаши нийсделга, массане юкъара машар ІалашбарагІа наькъаш белгалдар, керда тІем хилара кхерам дІабаккхар. ХІаьта, нагахьа санна къаьст-къаьстача дешаех сесе йийцараш бе-бе уйлаш хиннаяле а, цо тешал ду тайп-тайпарча социальни групаех бола, тайп-тайпарча политически наькъа тІа латташ бола дукхха нах машара тІехьалаттарий дунен халкъашта юкъерча боламо чулоацаш хилара.

Вай замалахье доархІамегІа йолча проблемашка хьежаб ассамблее дакъа лаьцараш: Вьетнам; европейски кхерамале; Таргара Малхбеале; колониализм, неоколониализм, къамий лоІам; гере дІадаккхар.

Вьетнамах лаьца къаьстта тІайийцача резолюце тІа ассамблея чІоагГІа эгІазьяхан раьза йоацаша йолаш эдь ккийкадир американски империализма агрессена. тІахьехам бир Къулбехьен Вьетнама Республика Ханна йола революционни правительство бакъъяь тІаэцийтар а беррига американски бІу шІенбаь Іоъарабаккхар а дукха шерра кампани йоаржаяра.

Ассамблее дакъа лоацаш хиннараша белгалдаьккхар, чІоагІа машар оттабара ІарбиЙ мехкашта дукъаларча карадьски агрессе, Малхбузен Германерча милитаризмон неонацизмон. гера Іондаре новкъарле еш хилар.

Дерригдунен ассамблея тІайнача документашка хоадамболлаш дола наькъаш белгалдаьа машар Іалашбара. цу наькъа тІара ерригІа дукъаленаш дІалхар лови цига дакъа мел лоацараш хилар хьахьекхал.

Из дика уйла кхоачашьяра Л. И. Брежневен, А. Н. Косыгинен ассамблее дакъа лоацарашка яхьийтача послане тІа белгалдаьккхача тайпара. «Советски Союза новкъостала бокъонца догаха йиш йолаш за» дунен халкъаш, «Советски халкъ, — йоах послане тІа, — хьалхагІа а санна, лоарагІа да доалаш. дерригІа латтаогІа тайп - тайпара общественни строеш йола пачахьалкхенаш машаре яхара принципаш практике кхоачашъяра тІехьа, кхоъхам кІаьбара, корта а болаш дола дунен халкъашта юкъера ныхьано лелалу гІулакхаш дегІакхувлара тІадераздаь, халкъай машарен кхерамзлени лардашта моллагІча тайпара кховзе а тІакхувдара дукъалара гІулакхаш чакхдахара тІехьа».

ИСПАНО-АМЕРИКАНСКИ БАРТ

Укх денношка чакхдаьлар 1963 шера, «Оборона хьакъехьарча испано - американски соглашенеца кулгаш яздаьча хана франкистски режимо ВІашагІкхийттача Штаташта йоалах дІаеппа хинна испански территори деладра ха яІаьхъяра хьакъехьа Мадридан Вашингтонан юкъе цхьан шерен ах шерен лаьтта торг. Цу соглашенегІа Пиренейски ах гІайрен тІа «полярис» яха ракеташ тІайола форда кІал гІолла лела лодкаш латта йоккха тІемафорда база а хІаьта иштта стратегически бомбардировщикашта лаьрхІа авиационни кхо база а а ВІашагІкхийттача Штатий.

Переговораш йІохъеш хинна испански правительство Испане « американски тІема базаш па хилийта» лаьрхІа вІалла а яцар, мадридски кеппайоалоно из кастакаста хьаххайкадеш хиннадале а. Духхьал ше везие гІерташ Франкос делаяь хІилла яр на.

Мадрида ВІашагІкхийтта Штаташ эш дукхача хана депз Испанена дагабоалла, НАТО-на юкъе гІоргйола ник цар новкъосталца шийна биллар дукъа. Из кхоачаш хургхиларга цхьадолча лаькъе догдоахийла хилар франкистски политикий. Вашингтонски переговораш йистенлале хьалххагІа Мадридерча керлача американски посоле шиЙ верительни грамоташ дІалуча хана хьакдайкадир США-е хьаллоац Испани НАТО-на юкъеяхара идеи, аьнна. США-на торг еча хана, цул совгІа. Гибралтар бахьан долаш кІоартлуш доатІача Англецарча довна гІулакха шоаш океанал дехьарча низ болча «союзника» хьаллоацаргхиларах дог тешаде гІертар мадридски дипломаташ.

Цхьабакъда, Франкога испански территори ВІашагІкхийттача Штаташка йоххийта дола кеоттера бахьан сепах латт аьлча, из латт, тІема базашкара американски бІу испански доаллераша йола шоай халкъа дукъаларча къоасаме ког гІортелга хилазах.

Американски кепайоавоно дича хоамегІа, дукха ха йоацаш испански американски гераашпарча низий вІашагІтехача доакъой маневраш йолча хана «мадридски правительствана дукъала хила тарлуш йола восстани тоІаара метолаш шаьръеш яр».

Вашингтоцаца торг йолаеча хана шийна дуккагІа гІойле хргІйда барт бе гІертар Мадрид. Юхьанца, базаех пайда эцарах ВІашагІкхийттача Штаташкара миллиарда доллар дийзаз испански викалаша. Цхьабакъда, юххера а, переговораш чакхйоалаш Испане кхыча мехкашпарча гІулакхий министра Бастиальян США пачхьалкхен секретара Роджерсен кулгаш яздир Испанена американски тІема гІирс эца луча кредита хьисапе 35 миллион доллара тІема новкъостала лаьрхІа 50 миллион доллари луш йолча соглашенеца.

Иштта я Мадридан Вашингтонан юкъе баьча аьх тІадожадеш болча барта, испански халкъал къайлагІа, цун лоІамаи хьашташтен дукъала боллашехьа а баьча барта итоаш.

РАСИСТАШИ ЦАР ГІОНЧИЙН

24 июне чакхъяьлар ООН-а членаш йолча 59 пачхьалкхена дехарах, Къулбехьен Родезе эттачьали цу мехка бахача африканашка болча наза дукъала Совета кийке деладу зуламаш хувцара гуль хинна Кхерамален Совета чрезвычайни заседани.

Родезийски расисташа дукха за йоацаш цІабкха а хьахьекхар хумен общественни инене моаш хан беш из хилар. «Референдум» олалчун новкъосталца чакхдаьккхар цар Къулбехьен Родезерча кІентагІа болча кІайбараша кердача конституце проекти моха «республика» я аьнна дІаккхайкабеш аь решении къоабалъеш хилар. Къулбехьен Родезе кІайча колонизатоаш доал бокъонца чІоагІдеш да керда вІашагІаелла «конституци». Из 4 миллион долча Зимбабве халкъал къайлагІа тІайійца яр. Къулбехьен Родезера дукхьа дукхагІа бола африканаш кхаж тассера бокъонах баьнна а цу тайппара кхыметтел «референдуме» дакъа лаца торо йоацаш а хиларах.

Кхерамален Совете къамаьлаш даьча африкански мехкий викалаша хоадамболлаш бехке йир расистски «референдум», нах террори низаши тІалоатталеш йола режим Родезе хилара хьалхара бехктоххам цу африкански мехках колони а я аьг Іача Англена тІабожабир. Цар къамаьлаш деча хана белгалдоахар, расисташ юхатохара хоадамболлаш дола гІулакхаш шийна ховшхехьа а чакх да доалаш Іийпай английски правительство, малдрра аьлча шуппа барта а яха, яхаш.

Шо къамаьл деш Советски Союзо викало белгалдаьккхар, хІана Къулбехьен Родезе этта хьал цу территоре тІа база африканашка бола нах шоай лоІамах бахаран цар паргІатенга. суверенитетага, социальни прогрессага хьоча наькъа тІа дукхьаленаш уттаяран тІаерзаяьча империалистически политика чакхъяхарах хьахинна хІама хилар.

Дуккхача делегаташа белгалдоахар, Смита режимаца шерра торговни экономически буваанаш а лоатталеш, родезийски дела йола ООН-а ерриг а решенеш юкъагІйоахараш дукхьа малхбузехьара державаш, эстара хьалха США, Англи, ФРГ хилар. Уж бехке хилар бакъдеш дола тешал хургда Кхерамален Совете Малхбузехьарча державий викалаша лаьцача позицех. Массе тайпара бехказлонаш а бахьаной а дехаш масседанe къамаьлаш дарпа Малхбузехьарча державий делегаташа, их хера а, юкъагІдаьккхар Къулбехьен Родезе кІезигагІа болча кІайчар деча доала режим дІаяккхара гІулакха юкъе белггалара дакъа лаца могаргдолаш йола решенеш тІаэцалга. Родезийски дешах йолча резолюцена гуччахьа дукъалбовла ца а лоархІабеш, цар лохадир из тІаэцалга, голосоваш еча юкъе дакъа ца а лоацаш.

Родезийски расистий эхь дайнача гІулакхашен цар империалистически гІончий политикон яьдда моттиг йоацаш эгІаддегаз тоІаль доалла Зимбабве халкъ кхыча африкански халкъашта, дерригача дунен прогрессивни низаша хьаллоацаш хиларах ког гІортелга а еш, юххьанца дезз Къулбехьен Родезе бахаш хьабоагІача наха кхы а чІоагІагІа къовсам лоаттаберга шоай мехкара расизман колониализман бІехаа гІулакхаш дІадалар дукхьа.

С. ИВАНОВ.
О. АНИЧКИН.
Г. СКОБЕЛЕВ.
ТАСС.

1 июле вороІ шу дуз Бурунди шиЙ лоІаме а аьнна хьакхайкадача дІйняхьа дека.

СУРТА ТІА: Республика столица Бужумбура централни майдан тІара шиЙ лоІаме хилара Ден сийна еІа обелиск.

В. Евсеева сурт.
ТАСС фотохроника.

АЛОЭ ЛОРДАШ

Алоэ — Африка, Мадагаскар якъча гІайрен тІа, Араве эрий яра, сомам моххий йоккхий лордаш а йоаш йола дуккача шаранна тІаьоала тропически субтропически баьцовгІа. Вай мехка алоэ кхаду тІуьаа латтача субтропикий районашка а цІеношта чулье а. Цун гІамех йоалах мехзарра дарбан средство, — асабура. Цунах пайда эц медицина. Дукха ха йоацаш гучадоьнна, алоэ гІамах доалача кхца тайп-тайппара глюкозаш, цхьар, кІуьнаш, эфирни даьтташ, хІанз ІайІнача моттигашта хьаттаоошта, цІенаш тІа хулача тайп-тайпарча лазерашта дарбаш деча пайда эцаш йоаа кхы тайпа органически соединенош хилар.

«Сельская жизнь» яха газет, 1969 шера 24 июнь.

Скульптор В. И. Мухина.
(1 июле яь 80 шу дуз).

• • •

Москва. Халкъе боахама кхаргІдийнарий Выставка юхке отдаль «Рабочий и колхозница» яха В. И. Мухинай скульптура.

Н. Грановске сурт.
ТАСС фотохроника.

ИСКУССТВА ФЕСТИВАЛЬ

В. И. Ленина 100 шу дизара хетаьча самодеятельни искусства республикански фестивала тІехкьара кхо концерт хилар Грозне 28-ча июне. Выступленеш йир Наьсарен, Советски, Гудермеса районий самодеятельни коллективаша.

ЧІоагІа гІадбуташ да Наьсарен района художественни творчество дукха догІаена хилар. Баьгьдар аьлча, дукха нах юкъе-м хьабац самодеятельноста, хІаьта а болх беш и ГПТУ вайнахх кхалнаьха хор, халхарий коллектив. Наха дукха безабеннаб солисташ М. Медов, Х. Сулейманов, кхьбараш. Цу дерригаче хьакьокх Наьсарен района самодеятельни искусство творчески дегІайоалаяра эша торонаш хилар.

Зрителий чІоагІа безам тІабодаш дар лоамал Советски района дикача халхарий коллективо даь калай халхараш. Тейп-тайпара халхараш юкъе долаш, дика хийчьаь программа яр цу коллективо хьажаре гойтар.

Цхьабакъда цу района самодеятельноста юкъе кхача ноекерел эсалагІа яр хор. Дукха нах юкъебоагІаш яле я, цхьатарра оаз йоагІаш, наьха безам тІабоадаш дацар даьха цалеш. Хора болха шІенхаштта терко е еза районни кульура ЦІен кулгалхоша. Из массови коллективаех ма1 а я, хІаьта къахьегамхошта эстетически кхетам лучи шиЙ моттиг дІалаца декхарийла а я.

Шиь торонашка диллача геттара эсала яр Гудермесски района художественни самодеятельность. Мадарра аьлча коллектив а я яцар — къаьст-къаьсте солисташ вокальни трион. Из санна йолча гороай тоъам бац поя. Фу хет цу хьакъехьа городской культура отдела?

Укказа болаш ба икка болараш, дешараш, халхарой. Пекдика лелар Х. Израпова «Со зама ломашка» яха илли, массанеш хова хийтар А. Сембулатова йийша Е. Евтушенко стихаш.

Фестивале хьокха аьнна гулдесцаща свезо программага хьажача хеталу художественни самодеятельность догІайоалаяра укхаза дукха терко ца еш санна.

А. ХАЛЕБСКИЙ,
Нохч - ГІалгІай АССР-а заслуженни артист.

СУРТА ТІА: мехкарий хилар деш ба Советски, Ведана, Надтеречни районий самодеятельни артисташ.

Н. Кобиашвили сурт.

ШКОЛЬНИКАШ ХЬУНАШТЕИ БЕШАМАШТЕИ ІУНАЛ ДЕШ БА

Лоамаш боса даьхача харшиягашка гІолла хьийхад доза сигатІа бос бола хиЙ. Массанаьара хьалхо цо баскилгаш тхьовсаде санна декха тайп-тайпара аьшараш.

Иштта цхьанаьаьа а ца совашк кІоашта юкъе дІадегІача къоавча боча бІараашта тІоадала луш чакхдоал из. ХиЙ дуллаш плав етагаьр ихи шІелг санна укхазара моттиг йовзаш йола поливальник Дьякоа Сонтаlаьла Іалдах-Вохьал ца йоах ХІанзчуъ тІехьагІа масседа шу даьлча 4800 бІара ди хьахургба укхаза, уж чуаца ала безарга Жайрах бахача наьха. Цу хана дикина загавохадега цаона хІаза школьни бІараашта доал деш вола укхазарча школа 9-ча классера дешархо Хутиев Виса. къабола дешархой.

Уж ба дукхагІа долча наькъе бІараш вІадегІараш. цаона Іунал дераш, уж кхехераш. БІежиг-дукъа уж чІоагІа лоамал босе наьхке йІоахйича вай вийца Іадаат Вохьал волча бовд уж. ТІаккха хий хьахец.

Хино низ ду гаьнашта. Кхера дІа-хьа а тетташ кІоарглу цар овлаш. Царна фу эш хьожаш, уж къизача наьха вулгах лорадеш ба Іалама зІамига моттагІий. Лоамашка бІараашта юкъе наьха ет бІаргабайча оарц доаккх. ШерттигІа аьнна дош а гаьнна дІа ма хо-гай доамашка. Цудухьа дукха дІа-хьа ала вераш хилаз из. Цхьанне шолдагІчунга. цо кхоагІчунга оалаш гаьнна дІайода бІарга па гу «зІы».

Цхьа хьун чу лоеш цІера алант бІаргабайра Висена. Чарахьана шоашта бІоабала е дулх кхарба хийда цІи хургьа из дІала дукха лаьттар из. Бакъда, тІехь-тІехьагІа ала баржа бодабелар. Сиха гулбелар дун новкъостий — Іалама хахой. Вис командах юрта дІа-хьа а байдь цу сахьате догарам бе а доахкаш бахьа хьаьттар школе эггара низ бодашагІа, наьсайгІа доархІаш вола тхьо кІаьнк.

Вис хьалхен уж тІехьен бохам угагІа лахар оарц. Цхьанне доа а ца деш алавйтача хьаьнках цІи аьнаьр хьунагІа. Иера дегараш дегда болабелар кІантий.

ЦІи хьатІакхачача хана йоасъеннаяр гональе. Кхы дІахо яха йиш а йоацаш юхаьлар цІи.

Юртарча наха доалалар цІадаьча берашь. КІоршІадахна хьаяйза ккхьарап. къега цергаш бІаргайча хиинача хкийтар уж.

Лоамаш хьунаш чІоагІа хукхаяш ва 8-ча класса дешархо Хамиев Закре. Цунна хов топ а эаба хьунагІа водар малав, цун бокъе а, яп. Цкъаза шиЙ отрях тІекъе а, хьакхе Іарихе. Жайрах садьа а гІаьаагІа бальнача нахах пошк баьгІача консерви кІопалгаш, тушаш, каьхаташ. нувхаш Іокхувсар малар хьажаш рейдаш и. Во хьал ца кІалвисачунга.

ЧІоагІа новкъа хул бераша лаца ца боагІача хана Іарихи чура форель яьча деше чкъаьраш кІийдена загІа саг бІаргавайча ч. Хала за браконьераша Жайрах дешах загІача 300 бера гургйоаш моттиг даха. Кхаьаа актив а школа лесничества новкъостал деш.

Мича Іовалу бераш Іалам деза, из лорадие, цун къайленаш гучалаха? ШиЙ балхана хьанит дешал, на безабенна саг а школера биедог Кутина Вера Ивановна. Цо вІашагІъелла юннатий кружок а уж Іалама хаьхой кийчбер. Теори а практика а Іомаю цар укхаза. Практика йолча хана шоаш хьалхехьача соний, бьцадаарий бешомашка хул. Укхаза царна хов га догІа миита йоагІа, цушка Іунал миита де деза, царна лалараш ду садоахка хІамаш белгалъе, царна къовсам доаттабе.

Цхьабараша наресаш, кабуц моркошь, хамдола бьацадаарш кхеду шоай 20 сотех хулача бешна. Биологи дика хевш, бокъонца бола Іалама новкъостий хила кийчлуш ба лакхерча классашка дешна багІа Хамитханова Люба, Хутиев Магомарш, Илиев Муса, Цурова Люба, Льянова Ікмат, кхьбараш.

ВІалла сигвоа хетац лоамашка хаьвча бераша. Цахадлаш цар уйла тІауло укхазарча Іалама хоалено.

Лоамаш ГІалгІайчен кха наІаврэш оал Жайрахех. Уж массе хана йийнла я цаьрча дахача берашта а. ХІана каст-каста го йиш е цига даьхуха дешаохоех, нипонерех етта автобусаш, машинаш. Уж ба аххаьрча каникулий денношка укхазара таманийна хоза Іалам довза ухи республика районашкара дешархой.

И. ЗАНГИЕВ.

УКХАЗА ДИКА САЛОІАЛГА ДА

Іалама Іалаьмате хоача моттиге да грозненски салоІа ЦІа. Вай республике моттех, цун доала аваха а довзаш да из. Дахкен тайп-тайпарча моттигашкара лукха нах ух укхаза шерра-шера салаІа. Шоаш дІабахале цар укхаза дутача йовзаца хьагойт шоаш дика вІашІехьбаьккхаб салоІача цІагІа цар салоІам.

СалоІачар доалахьа дукха да — клуб, тика, парикмахерски, медицински пункт, ловлаха Грозненски форд, кхыдар. Клубе денденна кинофильмашка хьежа йиш я салоІачар, ловза безам болчарна укхаза йолаш я шахматаш, домино, шашкаш, деша керда журналаш, газеташ.

Наха чІоагІа езвеннай города хин-дзагІа йолча моттигашка хІара кІоракдийвкъ он-фин-спорт.

Дикал чы белам ба товаача специалистана повараш кийчбу кхача. Безаме, Іинерав ба сеннайнаша гІулакх дие бараш. Кхетача дикача гІулакхо кхы а сапаргІата довзах салоІача кІагІа вІашагІкхийттачар.

Белгалде безам ба са цхьаьха. Дукхача моттигашка хинна ва се салоІаш. Хинна Грозненски салоІача цІагІа а. Мадарра аьлча, укхаза санна дика цхьаннаьа а хийттац соиа. ХІанз денз гаьна дІа ца а укхаш укхаза салаІа лаьолІад аа. ЦІен гарга а а дика а а.

И. ДУДАЕВ,
[illegible].

СПОРТИВНИ ХОАМАШ

ФУТБОЛИСТИЙ ЧЕМПИОНАТ

«А» класса шоллагІча группа цхьоалагІча подгруппа командашта юкъе 26-ча июне хиннача мехка чемпионата итогаш хьайовзийт СССР-а футболах Федераце:

«Труд» (Воронеж) —«Текстильщик» (Иваново) — 2:0, «Металлург» (Липецк) — «Шинник» «Ярославль» — 1:1, «Спартак» (Белгород), — «Балтика» (Калининград) — 2:1, «Ростсельмаш» (Ростов-Дон) — «Динамо» (Ленинград) — 0:1, «Динамо» (Махачкала) —«Машук» (Пятигорск) — 0:0, «Автомобилист» (Нальчик) — «Кубань» (Краснодар) — 0:1, «Спартак» (Орджоникидзе) — «Торпедо» (Таганрог) — 5:0, «Металлург» (Тула) — «Динамо» (Брянск) — 0:0, «Локомотив» (Калуга) — «Волга» (Калинин) — 3:0.

(ТАСС).

БЕ ЛОВЗАЮ БУРГАЦ

ОаІа хоам ма барра укх денношка вай республике дІайоаленнай бе ловзача бургаш СССР-е хьалкара моттиг яккхера кхуваш боагІарий командашта юкъера яхьаш. Цу яхьай дукхагІдола ловзараш хІанале чакхдьяьнад.

Эггара хьалха майда тІа вІашагІкхийтар Узбекски, Латвийски республиканий спортсменаш. Цига счет 20:17 йолаш Узбекистана команда котьяьлар. Грузе спортсменаш эшабар РСФСР-а команда, счет 18:23.

Сакъердаме чакхъяьлар Запорожски металлургически Ленинградски политехнически институтий студентиашта юкъера яхь. Йоккха опыт йолаш яр украински команда. ХІаьта а юххьанца иэшар уж. Бакъда, матч чакхйоалаш Украина гандболисташо дика лаьоккхамаш гойтар. Счет 17:24 йолаш запорожцаш эшабир цар.

ХІаране хьалхара моттиг яккхара хиннача къовсамашка хьалхе ба Н. Морозов (Узбекистан), Д. Курмис (Латвия), В. Гаский (РСФСР).

ИЮЛЕРА ХАОТТАМ

СССР гидрометеорологически центро беча хоамагІа. Кавказе малхбоалехьарча даькъа тІа юкъера температура 21—24 градус йІоахал йолаш хила тарлу (боаране); эггара лохагІа йола температура 3-ча пятидневке хургья (бийсашка 13—18, дийнахка 22—27 градус йІовхала); эггара лаккагІа йола температура хургья 7—9 июле, 4-ча пятидневке. 27—29 июле (бийсашка 19—24, денношка 30—35 градус йІовхала). Вокх юкейисача хана бийсашкара температура 15—20, денношка 25—30 градус йІовхал йолаш хургья.

Бетта массара лаьрхІача хул йовчаш 40—50 мм, лоамаш районашка 60—80 мм хургья (боаранал кІезигагІа). Бетта чуль дукхагІча даькъе кІезиг-дукха моркхаш а йолаш, йовчаш а йоацаш за латтаргья; Бетта юкхье, кхоалагІчен лаккагІчен пятидневкашка хувцалуш моркхаш а йолаш, чІоагІа догІаш а делхаш, ди къувкъаши тІоа сегаши йовчаш а йолаш ха хургья. Мух дукхагІча даькъе малхбоалехьарен къулбемалхбоалехьарен, кхоалагІча пятидневке а кхоалагІа декада долалуш а къилбаседамалхбузехьара кьекхаргба секунде 3—7 метр, йоалагІча пятидневке секунде 13—16 метрга кхоачаш чІоагІ а луш.

МЕТЕОСТАНЦИ.

• • •

Тахани кхоанеи хила тарлу

Тахан республике гІоален Грозненски кІезиг-дукха моркхаш а йолаш, йовчаш а йоацаш ха хила тарлу, малхбоалехьара гІаьххьача боараме мух а хьекхаш. Фегара температура республике гІодхаа 24—29 Грозне 27—29 градус йІовхах йолаш хургья. ДІахорча шина дийна шиа буса хувцалуш моркхаш а йолаш, цхьанцайола моттигашка юкъ-юкъе догІа а делхаш ха хила тарлу. Лоестамаш хувцаш, лаьгІо, гІаьххьача боарага кхоачаш хьекхаргба мух. Фегара температура бийсашка 10—15, денношка 18—23 градус йолаш хургья.

МЕТЕОСТАНЦИ.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-00; редактора зам.—3-30-11; бехкехоаме секретара—3-34-30; партийни вахарех, культурах, промышленностех отделий—3-42-30; юрта боахама оасьмой отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-00; зам. редактора—3-30-11; ответственного секретаря — 3-34-30; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.